

URTX

COSTUMARI PERMÈS **I INTERDIT A LA TARDOR MEDIEVAL**

Ramon Miró Baldrich

COSTUMARI PERMÈS

I INTERDIT A LA TARDOR MEDIEVAL

**Ramon
Miró Baldrich**

Professor del
Centre Associat UNED
de Cervera

L'assalt a la vida quotidiana d'una societat ja històrica és, tot i així, semblant a un setge que hem de fer per vies indirectes. Els actes més habituals i consuetudinaris no arriben a la consideració de fets importants per part dels qui els executen, i no veuen que calgui descriure'ls o grafiar-los d'alguna manera per deixar-ne memòria. Hom no en sent la necessitat i, doncs, no hi veu el profit.

Aquesta constatació inicial no és suficient per fer-nos desistir de l'intent. Sí que ens atempera els ànims en el sentit que ens adverteix que les vies indirectes forçaran sovint a una tasca de refer els contextos tot valorant —de vegades potser més per intuïció que per un altre criteri— els possibles graus de biaix de les fonts.

És el cas del nostre interessantíssim art gòtic, on d'un costat els temes bíblics, hagiogràfics o mitològics imposen, en la pintura, en el dibuix miniat i acolorit o en el tapís, les situacions, però sovint aquestes són farcides amb elements contemporanis a l'artista (els vestits i estris dels pagesos, dels pastors, dels artesans, dels comerciants, dels soldats, etc.), que hi apareixen són més propis de l'època medieval que de l'edat antiga que volen reproduir.

Treballant amb fonts escrites també ocasionalment se'ns permet entreveure algun detall de la vida quotidiana. Aquests detalls afecten la llengua i l'acció.¹

En el primer aspecte, la llengua, el biaix obligat a què ens enfrontem per accedir a la parla popular o a una mínima caracterització de la diversitat de registres socials d'ús de la llengua oral és que hem de fer-ne el seguiment a través de la llengua escrita. L'àmbit literari ha estat, sens dubte, el més treballat en aquest aspecte, sobretot amb la il·lusió que a través de la veu dels diversos personatges hom podia accedir als usos orals reals de la llengua en cada època.

Un altre àmbit de llengua escrita no tan treballat, però que en canvi sembla donar els usos orals amb més fidelitat, és el judicial. Un exemple molt clar de la fidelitat amb què es reprodueixen les respostes dels interrogats quan s'instrueix un procés ens l'ofereix la consulta dels processos continguts als llibres del Tribunal de Coltellades, de Lleida.²

En el cas de Tàrraga, no tenim notícia de la conservació de llibres de la cort del batlle a l'arxiu; en ells veuríem la instrucció dels processos i les resolucions. El fet, però, que el Consell municipal aconseguís el privilegi reial d'actuar com a tribunal o jutge fa que tot sovint als consells apareguin plantejats de manera succinta determinats casos, així com les resolucions dels paers i consellers assistents. En el següent apartat estudiarem un dels casos més curiosos i interessants que es va donar des del punt de vista de la possibilitat d'accés a la vida quotidiana.

Els llibres de consells habitualment donen només resolucions o plantejaments de problemes / conflictes i solucions. Tot sovint és en llibres de comptabilitat de la paeria on trobem alguns indicis més abundosos de la vida quotidiana de la gent, tant en aquelles activitats permeses que generaven ajuts com en aquelles altres que calia reprimir o sancionar. Una sèrie especial i, pel que en sabem, gens treballada fins ara, és la dels llibres de bans targarins. N'hem consultat una colla pertanyents a la segona meitat del segle XV, i d'ells n'hem extret les dades per a la resta d'apartats del present treball, tot relacionant-les amb les ordinations particulars en què es basaven.

Hem procurat descarregar el treball de citacions arxivístiques i no les donem en absolut per als casos comentats més genèrics; tan sols per a casos puntuals donem la referència de la data del ban i reservem per als textos seleccionats a l'annex la precisió de la referència arxivística habitual.

A l'annex transcrivim d'una part el consell sobre el procés i una disposició de consell sobre la prohibició de jurar; i d'una altra part el text de la crida d'ordinacions i establiments del 1459³ i una selecció de bans, habituals uns i pintorescos uns altres.

Un procés força curiós

El nou de novembre de 1440 fou convocat consell particular per jutjar un cas presentat per Pere Vendrell, àlies Montjuïc, batlle de Tàrraga per la ciutat de Barcelona, que en aquells anys en tenia la senyoria. El procurador fiscal era Lluís Cornellana, i el notari i escrivà de la cort del batlle era el notari Gaspar Febrer.

El cas presentat és contra Petricó de Uxón, castellà de nació, per resistència al batlle i per despitar i renegar de Déu i de la Verge. També perquè hauria pegat i ferit indegudament la seva muller, encara que en el procés aquest fet queda únicament com a originador dels altres dos. El cas és prou curiós, i ja havia atret l'atenció de Josep Maria Segarra i Malla, que parafraseja el text del consell sense aportar, però, noves dades ni valoracions.⁴

Per la lectura del text del consell deduïm que Petricó de Uxón es troba empresonat per ordre del batlle, que li ha instruït procés.

L'origen del conflicte es troba en el fet que Petricó de Uxón havia "batut e ferit excessivament e indeguda la muller sua". A través dels comentaris que fan els prohoms constatem que aquest fet motivà, en un primer moment, que els oficials del batlle li fessin prestar seguretat a la seva muller i, en un segon moment, actuant ja directament el batlle, que Petricó, a la nit, aixecat de dormir, havia dit bonament al batlle que s'oferia de fer sagrament i homenatge de no sortir de casa seva i d'anar després on el batlle el requerís. Tot i així, el batlle entrà en la casa de Petricó i muntà a la cambra per prendre'l. Fou en aquell moment precís que es produïren els dos "crims" principals sobre els quals ha estat instruït el procés: la resistència al batlle i el renegar i despitar de Déu i de la Verge Maria.

En el judici que fan del cas els paers i prohoms del consell particular, distingeixen la valoració de cada un dels dos "crims" de què és acusat.

Del primer, resistència al batlle, dos paers i quatre prohoms l'absolen perquè consideren que aquesta no s'ha donat en absolut, puix que ni oficials ni batlle acostumen entremetre's "de tals ferides de marit a muller". Hi ha hagut, doncs, una intromissió indeguda, que ha pro-

vocat el conflicte i, per tant, no veuen que hi hagi hagut resistència.

Els altres dos paers i cinc prohoms són força més rigorosos, i s'inclinen majoritàriament per la pena d'exili de la vila i terme per un temps de deu anys (un paer i dos prohoms), de cinc anys (dos prohoms) o de tres anys (l'altre paer). Només un dels cinc prohoms s'inclina, en aquest cas, per un càstig físic en lloc de l'exili: que li sigui tallat el dit menovell de la mà dreta.

El càstig per renegar i despitar de Déu i de la Verge, en canvi, el veuen tots lògic, si bé també aquí hi ha diferents graus de valoració. La pena més suau, en la qual coincideixen tres paers (els dos que l'absolien del primer crim i el que l'exiliava només per tres anys) i tres prohoms (tots tres l'absolien del primer crim), és que, el diumenge següent, Petricó s'estigués agenollat en camisa i "panyos" davant l'altar major durant la missa i sermó, amb un ciri o brandó de cera, de pes de sis lliures, cremant, a les mans; i que després el ciri o brandó quedés per a la lluminària de la Verge Maria.

Quatre prohoms més accepten aquesta mateixa pena, però amb un augment del càstig: que fins al moment de l'evangeli estigui a fora, a la porta de l'església, amb una cadena al coll i un cove de palla al davant (tres prohoms, dos que l'exiliaven per deu anys i un que l'absolia del primer crim), o bé que abans d'entrar a l'església parteixi des de la plaça de Sant Antoni portant el ciri encès (el prohom partidari de tallar-li el dit petit pel primer crim).

Gran sala o palau del castell de Verdú

(Reconstrucció del Servei de Monuments de la Diputació de Barcelona). Jordi Rubió, *Vida española en la època gòtica*

El paer en cap i un prohoms (que el condemnaven a exili de deu o cinc anys respectivament pel primer crim) li posaven una pena pecuniària moderada, sense vergonya pública: pagar cent sous a la candela, o bé pagar vint lliures de cera (la meitat per a la lluminària de la Verge Maria i l'altra meitat a la candela).

I un altre prohoms (que l'exiliava per cinc anys del primer crim) s'inclina ara pel càstig físic: que li fessin tres assots amb un garfi a la llengua, el primer donat a la plaça de Sant Antoni, el segon a la plaça del Blat i el tercer al portal de les Orelles.

Al text del consell no es reporta cap més dada, i caldria poder localitzar els llibres de batllia per saber la condemna final que li fou imposada, puix que al consell hi era present el notari i escrivà del batlle per concloure la instrucció del procés.⁵

Dues lliçons podem extreure'n de tot plegat. La primera és que la desavinença en la consideració de la resistència al batlle prové del fet que consideren que el batlle ha entrat en l'àmbit de la privacitat familiar, un àmbit que no li és pertinent de jutjar. Gairebé la meitat del Consell, doncs, considera que no hi ha hagut resistència al batlle perquè prèviament hi ha hagut intromissió indeguda d'aquest. Les baralles entre marit i muller a l'interior de la casa no devien ser infreqüents, i és clar que és el primer cas en què constaten una intromissió del batlle en aquest tipus d'afers. O almenys, el primer cas en què aquesta intromissió anava més enllà del fet de fer-li prestar, al marit, seguretat a la muller (una mena d'avinença conjugal forçada).

La segona és que quan es veuen acarats a jutjar un cas de renegar i despitar de Déu, tots coincideixen en la necessitat de castigar el culpable, i la major part s'inclina per un càstig que comporti l'exposició d'aquest a la pública vergonya davant de la comunitat i de la divinitat (a l'interior de l'església, durant la celebració de la missa dominical).

Tres mesos després, el set de febrer de 1441, es convoca un important consell general per decidir la proposta que ha fet el degà, mossèn Bernat Baptista, que resolguin prohibir el joc de daus i altres jocs, com han fet en poblacions de l'entorn, com Cervera o Agramunt, per evitar així una de les causes més importants que generen el gran abús de renegar de Déu, de la Verge i dels sants i santes del paradís. El Consell determinà que es prohibeixi el joc, i que els paers i prohoms facin les ordinacions i provisions que calgui perquè aquesta determinació es compleixi.⁶

Considerem que és significatiu, en la línia d'aquesta determinació, el fet que aquell any es presenta com a any de sequera i de morts, com diuen al mateix consell general, en què decideixen també prendre mesures per a la provisió de blats per al poble.

Ordinacions i establiments

Almenys entre els anys 1459 i 1577, i encara amb la nota que el 1588 en fou tret a còpia pel notari Pere Baltasar Rabassa, aquestes ordinacions tingueren vigència.

Estem lluny del primer text d'usos i costums de Tàrraga concedits per Jaume I a la vila el 1242.⁷

Aquell era ple de principis generals; aquest té a veure amb les qüestions més particulars. És un entramat que no presenta un ordre gaire rigorós, tot i que, segurament amb posterioritat al primer redactat, foren numerats els capítols al marge i hi fou escrita una mena de rúbrica per poder localitzar ràpidament cada ordinació.

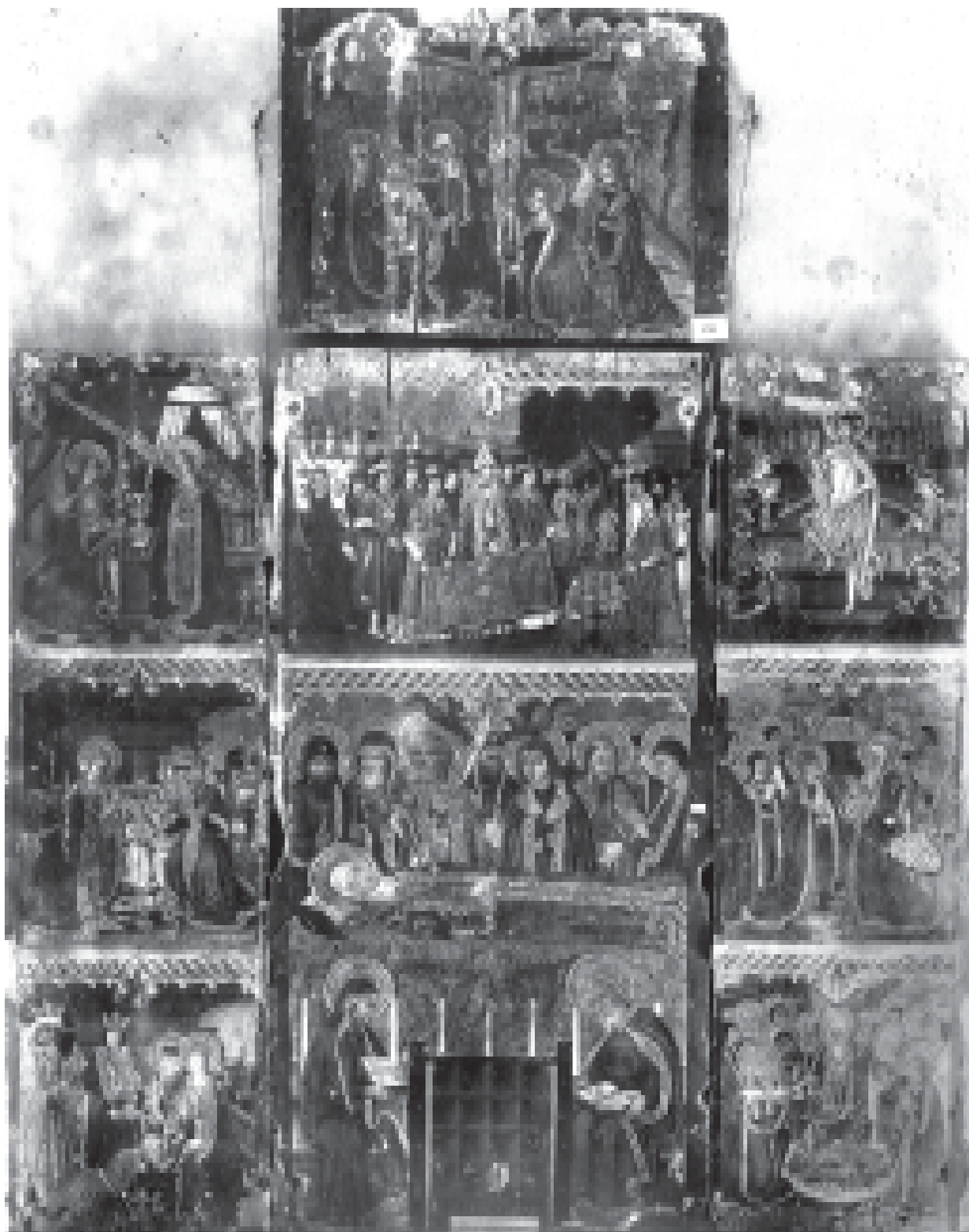
Aquell constava de vint-i-cinc capítols i establia unes bases de relació entre els diversos drets i les diferents autoritats que hi convivien; aquest té seixanta-quatre ordinacions numerades més una quinzena sense numerar, en bona part d'aquestes últimes amb la nota posterior d'anul·lació ("vacat").

L'ordinació que porta el número 62 sembla que podria haver estat l'última en un primer moment, puix que és de tipus genèric i diu que tot home i dona, de qualsevol llei, edat o condició, guardi tots els altres establiments i ordinacions que hi hagi a la vila, a més a més dels anteriorment enumerats a la crida, és clar.

Les ordinacions contingudes a la crida abracen un ampli espectre d'accions. Podem parlar d'ordinacions que atenyen la convivència a la vila, amb normes d'higiene (mantenir nets els carrers i desembarassats), de limitació del joc i prohibició de jurar i blasfemar, de control de l'aviram i els porcs, i d'obligatorietat d'anar amb llum a la nit (després que haurà tocat el seny del lladre) i sense armes prohibides.

També hi ha unes ordinacions específiques d'oficis depenents dels monopolis municipals (carnisser, flequer, moliner, hostaler) i en relació al mercat (sobre les parades, els productes, els corredors, els revenedors, els pesos i les mesures).

I una altra colla que afecten més pròpiament el terme: comportament en regar; respecte dels

Retaule de la Bovera.
Arxiu Mas

límits dels horts i dels camps, i prohibició d'entrar-hi si no hi ha camins de pas; control del bestiar i de l'aviram; protecció dels fruits (tant dels horts com dels camps) i regulació de l'espigar i el bagotar.⁸ I, finalment, regulació de dret i formes de cacera.

Els llibres de bans

Hem consultat uns quants llibres de bans de la segona meitat del segle XV conservats a l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga. Recullen els bans posats pels dos mostassafs que anyalment eren elegits a la renovació del consell municipal. Normalment els bans són ordenats per terces (tres terces anyals, de quatre mesos més o menys exactes), amb presentació de resum de comptes a la paeria al final de cada terça.⁹

Els bans es presenten en dues formes diferents, que reflecteixen els dos tipus bàsics d'actuació dels mostassafs:

- a) Algú es clama als mostassafs d'un robatori o d'un perjudici que li ha causat algú altre, i o bé denuncia directament qui ho ha fet perquè s'hi adrecin i li ho facin reconèixer sota jurament, o bé els demana que facin requesta per veure de trobar qui ho ha fet, de vegades amb la indicació d'algú sospitós.¹⁰
- b) Els mostassafs són testimonis directes d'alguna transgressió a les ordinacions aprovades pel Consell i recordades en crides o bé actuen d'iniciativa pròpia en els controls que els són encomanats per l'ofici.¹¹ També pot ser que algú els indiqui haver estat testimoni de la transgressió d'algú altre.¹²

Si els mostassafs no ho han vist, interroguen amb jurament els denunciats o els sospitosos d'haver-ho fet o d'haver-ho vist. Hi ha qui els reconeix la transgressió o explica el que ha vist sense jurament i, en general, hom ho declara sota jurament. Hi ha també qui es nega a jurar i respondre, i llavors carrega directament amb el ban, paga ban (com Bernat Marcó, que és interrogat i no vol jurar si ha collit nous d'un noguer de Gabriel Armengol o ha vist qui en collia, 27.09.1459).

Si n'han estat testimonis els mateixos mostassafs, ho fan saber al transgressor o responsable de la transgressió i li posen el ban. Si són testimonis d'acció sospitosa, interroguen i, si aquesta es confirma, posen ban.

Quan s'ha fet mal a béns d'altri i el perjudicat demana esmena, cal l'avinença un cop identificat el damnificador. Si no hi ha avinença directa, intervenen els prohoms i cobren a l'acte

per la determinació que fan de la quantia de l'esmena.

Els mostassafs posen termini al pagament de l'esmena o del deute clamat i augmenta el ban si s'ha d'allargar el termini. En aquests casos de pertinàcia de l'acusat, sovint acaba anotant-se que s'ha fet una avinença a la baixa i paga, amb retard, el que tenia assignat en un principi o poca cosa més.

Hi ha tres tipus diferents de casos en què, després d'haver apuntat el ban veiem que el retiren o el deixen sense efecte.

El primer és quan constaten que no tenen competència en aquell afer o no tenen raó en l'actuació.¹³

El segon és quan l'acusat o sospitós diu que té llicència del Consell o del propietari, segons l'afer. Els mostassafs van llavors a comprovar-ho directament i el retiren si té raó,¹⁴ o bé doblen el ban si els ha enganyat. Pot ser també que en cas de damnificat, aquest demani llavors que li exigeixin l'esmena corresponent.

El tercer és quan descobreixen que entre denunciament i denunciat hi ha "malícia".¹⁵

En cas que el denunciament s'hagi clamat amb mentida, llavors és ell qui paga el ban.¹⁶

Hi ha també àmbits de relativa aplicació. Així s'entén la queixa d'un que rep ban i diu que ell ha estat també mostassaf i allò no ho punien.

En casos de transgressió per part de fills, paguen el ban els pares. I en casos de mossos/jornalers, missatgers i criades, cobren el ban a l'amo i li diuen que els tingui per emparada la soldada.¹⁷

Per considerar les actuacions dels mostassafs hauríem de tenir en compte una colla de crides d'ordinacions específiques que es fan a la vila al llarg de l'any; per no allargar excessivament el treball, i considerant que algunes crides més específiques ja es troben transcrites en part als volums de la *Història de Tàrraga*, de Josep Maria Segarra i Malla, ens hem limitat a transcriure a l'annex final una crida general d'ordinacions i establiments que feien anyalment en ocasió de la renovació dels paers i, després, en alguna desfilada principal dels paers (com la visura de fites), i que conté bona part de les directrius i de les prohibicions que afecten els bans (és la crida que hem comentat a l'apartat anterior). Les penes pecuniàries que s'hi assenyalen, però, són sovint més elevades que les que els mostassafs posen a la pràctica, com pot comprovar-se en molts casos.

Renoms i malnoms

Els noms poden diferenciar-se amb la introducció de diminutiu o depreciatiu, potser per distingir la coincidència de nom amb la generació paterna quan aquesta es dona. En aquesta forma tenim: Arnautó, Bernadet, Francesquet, Joanot, Lluïсот.

En molts casos es precisa l'ofici després de nom i cognom, i només en alguns casos és precisat un renom o malnom, anomenat "àlies": Francesc Mir, lo Pere; Bartomeu Xirimia, àlies Vidal; Joan de Soldevila, àlies Breçols; en Mateu, lo sicilià; Pere Joan Dionís, àlies Sisteró.

La referència a les dones és feta, en general, amb l'especificació de la relació amb la casa: "filla de" quan és donzella, "muller de" quan és casada, "viuda de" quan l'home ja és mort.

L'adscripció a la casa/ línia de descendència del marit és resolta en força casos pel cognom de l'home directament (exemple: na Torres) o bé, quan és fàcil la derivació, pel cognom en forma femenina.

Hem recollit una colla d'exemples d'aquest segon cas: n'Altissena (d'Altissén), na Bageta (de Baget), na Belltalla (de Belltall), na Calafa (de Calaf), na Canella (de Canell), na Cortesa (de Cortés), madona Febrera (de Febrer), na Fineta (de Finet), na Gassona (de Gassó), na Guiota (de Guiot), madona Guixossa (de Guixós), na Lora (de Lor), na Marca (de Marc), na Molnera (de Molner), na Odola (d'Odol), na Paloua (de Palou), madona Pellicera (de Pellicer), na Ponça (de Ponç), na Portapana (de Portapà), na Robiona (de Robió), na Sisterona (de Sisteró), na Solera (de Soler).

Un cas especial és el de madona/ na Amada,¹⁸ puix sembla que no l'hem de relacionar amb Amat, sinó que, segons deixa entendre el text, és la muller d'Antoni Llorenç (18.09.1459).

En molt pocs casos hem trobat la referència a una dona directament pel nom i prou (madona Margarida). I en un sol cas hem recollit un exemple del cas contrari a l'habitual, és a dir, de la referència a l'home en relació a la dona: "del marit de na Cara". Potser és un cas de foraster casat a la vila, o de pubill.

Pels carrers de la vila

A banda de les ordinacions generals ja al.ludides, alguns comportaments obligats de convivència a la vila s'acostumen a recordar durant l'any per part del Consell en les crides que fan fer per diversos indrets a so de trom-

peta i lectura del text per part del notari i escrivà de la paeria. Prohibicions de blasfemar, de jugar fora dels llocs, temps i jocs permesos, regulació de les formes de producció artesanal i venda de productes, etc.¹⁹

Són freqüents els bans per tirar aigües brutes (sovint es tracta de pixats) directament de la finestra al carrer o bé haver-les anat a llençar al davant de casa d'altri, amb el consegüent perjudici per a aquest altre. L'acció s'acostuma a fer de nit o de matinada²⁰ i de vegades es clama qui passava ocasionalment per davant de la casa i n'ha resultat moll; d'altres vegades ho han pogut observar directament els mostassafs.

També en relació a la casa, trobem que fan fer la crida que ningú no gosi treure robes de llit ni de vestir a les finestres, puix que altrament se li posarà ban de cinc sous (29.06.1490).

Són poc freqüents les entrades en casa d'altri, però hi ha un cas de clam en què li han entrat a "l'algorfa" i li han pres magranes i cebes (24.02.1481);²¹ i dos casos de nois que puguen a la teulada d'una casa a recuperar una pilota i es clama l'amo de la casa perquè li han trencat teules.²² I hi ha un cas força curiós, en què Pere Riquer requereix els mostassafs que prenguin jurament al missatger del degà per si sabia qui li havia llevat unes ales de cigonya de la seva finestra; aquest atorgà que ho havia fet ell amb Bernadet del degà, tornaren les ales i pagaren un sou i vuit diners de ban (15.04.1481).²³

Hi ha uns quants casos de deutes de jocs, en bona part a l'hivern, si bé mai no són de gaire quantia; es fa referència a haver-se jugat torrons o carn, i, en altres casos, també a jocs específics, com joc de rutlla, joc de naips, joc de pilota i joc de bitlles. Hi ha períodes de tolerància (festes de Nadal i fira), de permissió controlada, en què el Consell ven el dret de joc a un "taulatger", i períodes de prohibició total d'alguns jocs. I també hi ha casos en què els mostassafs cobren ban als deutors i altres casos en què els deutors els consideren sense competència en aquests afers, i llavors comprovem que no els és cobrat el ban.

També està prohibit que deixin circular els animals solts pels carrers, i hi ha una colla de bans als propietaris de gallines, galls o capons i polls, d'oques i de porcs que han trobat els mostassafs pel carrer i els els fan tornar pels missatgers amb el cobrament del ban.²⁴ En algun cas han abandonat un animal mort i també són requests per ban de retirar-lo de llocs públics: una mula morta podia a la vila nova; assabentats que era de Gaspar Febrer, el comminaren a treure-la i no féu res, per la qual cosa li posaren l'endemà ban de deu

sous, se la va emportar i pagà tres sous de ban (26.12.1480).²⁵

Com a aviram, hi ha també qui té algun colomar obert. No es veu clar, però, si són a les mateixes cases o bé als afores de la vila. Tractarem a l'apartat següent algun cas de ban contra els qui posen filats per caçar coloms, i consta que ho feien prop d'algun colomar.

Finalment veiem llur feina de revisió i control en la producció de productes i en llur venda. Vigilen que no hi hagi introduccions fraudulentes de productes (peix fresc, candeles de sèu, etc.); control de qui pot pastar pa i vendre'n; revisió de pesos i mesures; i una nota curiosa i lògica: l'obligació, en la venda de peix fresc, d'utilitzar balances foradades.²⁶

Pels horts, per les eres i pels trossos

Un dels afers més importants que tenen és el control dels recs. Els mostassafs no intervenen en el repartiment de l'aigua per a regar (per a la qual feina hi ha donadors de l'aigua assignats a cada sèquia principal), però sí que intervenen posant ban a qui ha pres l'aigua sense permís del donador o a qui tenia l'aigua donada però ha fet mal en tros d'altri (i en aquest cas, si el perjudicat vol esmena, també l'ha de pagar), o ha deixat algun camí intransitable per haver-hi anat a parar aigua mentre ell regava. De vegades apareix el conflicte entre les ordinacions i el costum, com és el cas de Joan Escuder, que es nega a pagar i fins i tot a deixar de regar, tot al·legant "pus avie plogut ja ere pasat lo tems dels donadós"

**Taula de la Verge,
de Vallbona de les
Monges.**
MNAC (Barcelona)

(21.05.1459); consta que li posaren llavors un ban de deu sous.²⁷

Els mostassafs actuen també contra els qui fan camí pels camps dels altres. O contra els qui passen els límits llaurant o segant, prenen terra i pedres. La fixació dels límits entre els camps era possible tema de discussions.²⁸

Els robatoris de fruites del temps, productes dels horts, cereals, palla o llenya són molt freqüents. Quant a fruites dels arbres, trobem la successió de productes bàsics del maig al setembre. Comencen amb els bans contra els qui cullen cireres dels "cirers", amb cistell; o sarmenyas dels sarmenyers. Continuen amb les prunes i els albercocs. I ja des de finals de juliol, figues, peres, maçanes/pomes (de les dues maneres apareixen referenciades), raïms, ametlles i nous. No es tracta de menjar directament de l'arbre d'altri (molt pocs casos podrien interpretar-se en aquest sentit), sinó de prendre'n una certa quantitat amb algun objecte;²⁹ tot sovint amb cistell o cistella, però hi ha un cas curiós, en què es diu que en prenia amb el capell de sol que duia (02.07.1459). També de vegades el ban és pel dany causat als arbres: esqueixar branques, collir nous a pedrades. O pel fet que, sorprès a l'arbre, el furtador s'enfronta a l'amo i fins i tot l'amenaça.³⁰

Per productes dels horts, es posa bans als qui han pres albergínies, cogombres, melons, etc. No hi ha, en canvi, bans per l'entrada en els horts, ni en el cas que fossin closos, tot i que n'hi havia ordinació expressa que ho prohibia. També es posa ban a qui ha entrat a espigar en algun camp de cereals o bé perquè encara no s'havia segat (09.06.1459), o bé perquè encara no n'havien enretirat les garbes (02.07.1459).³¹

Igualment, els mostassafs actuen contra els mals produïts per animals solts. Hi ha una colla de casos en què troben algun animal de treball (mula, ase, somera, rossí, etc.) pasturant en el camp, era o hort d'algú altre i, si no tenia permís de l'amo, fan portar l'animal (o animals) al propietari pel missatger i li posen un ban d'un sou per cada animal que hi hagués, o per cada camp diferent on hagués pasturat sense permís, si es pot precisar. El mateix passa, però amb menys freqüència, amb algun porc o ànec que ha sortit de la vila.

Ahir com avui, hi havia també qui tenia arnes d'abelles posades en algun tossal, com ara al de Sant Eloi. Un cas que ho demostra és el clam de Pere Anglesola, sabater, a qui havien pres o llevat una arna del seu tros a la costa de Sant Eloi; trobaren que la filla d'en Cantons l'havia presa i se l'havia enduta a casa perquè s'havia posat un eixam en el morer i volia me-

tre'l dins l'arna. Un cop aclarit el fet, no consta que li posin ban (24.05.1489).

Les abelles, però, podien també ser un problema per al treball en els camps veïns. Aquest és el cas de què és clama el fill d'Antoni Farrés, quòndam (ja mort, el pare), que es queixa d'en Ponç i es clama que li facin llevar les abelles que té a Vallmajor, perquè ell no pot llaurar ni cavar al seu camp; posen ban a dit Ponç que les tregui per espai de vuit dies si no té justes raons per no fer-ho (23.04.1490).

Un cas especial i força freqüent, que fa que els bans siguin recollits a part, és el mal que fan els ramats d'ovelles i de moltons de la tau-la; els pastors han de pagar els perjudicis produïts, però no hi ha mai cobrament de ban per part dels mostassafs.³² Sabem, per les ordinations, que els ramats eren un dels monopolis del Consell, que en venia o llogava els drets als carnissers, i només aquests en tenien els drets de pastura pels termes de la vila; no podien delegar-los i havien de llogar pastors per menar-los.

Un àmbit curiós que també és tractat a les ordinations és el de les formes de cacera no permeses. Si bé una ordinació deia que qui agafés a la plaça o pels carrers de la vila algun colom hi tenia dret (i no és estrany així que els coloms no s'habituessin a passejar per places i carrers),³³ també n'hi havia una altra que prohibia que hom cacés coloms amb filat. Hem recollit dos moments amb bans en aquest afer: el primer contra Antoni Amat que, al gener, havia parat un filat amb una "granada" per a coloms, amb palla i vinassa, i en el filat hi havia plomes de coloms que mostraven que n'havia presos; digué que l'havien parat els seus néts, però així i tot li posaren ban de cinc sous (03.01.1460).

El segon és doblat: a Antoni Torres, de la plaça del Pou, que havia parat un filat per a coloms en un abeurador que havia fet en un tros prop del domenge de Santes Creus, darrere d'un colomar, i li posen ban d'un sou i mig; i, el mateix dia, troben que Bernat Marcó havia parat un filat de coloms en un abeurador que havia fet prop d'un altre colomar, i ratllen el ban perquè no han trobat el filat sinó només l'abeurador (25.07.1489).³⁴

També hi havia una ordinació que prohibia tenir furó i caçar conills amb aquest animal. En el cas de ban que hem recollit hi ha una autèntica percaça dels mostassafs contra els sospitosos, Miquel Artús i Gabriel Guixós, i els troben un conill i també el furó, per la qual cosa els fan pagar ban de cinc sous a cada un (20.11.1481).³⁵

I unes altres que prohibien entrar amb cans en pleta d'altri per a caçar conills, i sembla que al febrer era freqüent usar aquest mètode; tenim dos casos, separats per una colla d'anys, en què han entrat al clos de Mateu Ferrer; en el primer cas es clama ell que ho ha fet Jaume Vell i companys, però els mostassafs no poden provar que sigui cert que hi fossin en el moment en què es precisa (25.02.1460); en el segon cas troben que hi havia entrat el missatger menor de na Jòrdia d'Anglesola i que els cans havien tret un conill, i fan pagar ban de cinc sous al missatger (20.02.1481).

Celebrar les festes

L'àmbit festiu és un tercer àmbit a considerar, tot i que es diferencia dels dos àmbits tractats als apartats anteriors pel fet que aquells són físics i aquest últim és temporal.

Una primera observació respecte a les festes religioses és que en els dies festius era prohibit de treballar. És clar que s'entén en aquest abast les festes religioses cristianes i bàsicament pels cristians. Així trobem que els mostassafs volen posar ban a Bon Nin, jueu, perquè descarregava mercaderies a la seva botiga del carrer Major el jorn de Tots Sants, dues o tres bèsties carregades, però finalment el ban és anul·lat (01.11.1484). Segurament en aquest cas hi havia el problema que la botiga no era al call, sinó al mateix carrer Major; la invasió d'àmbit justificava l'obligació de respectar la festa cristiana i, per tant, la possibilitat del ban.

L'ordinació era difícil de complir quan venien les feines de segar, i així, un diumenge de finals de maig hi hagué uns quants bans contra diversos segadors per haver treballat (28.05.1490).

Un altre cas curiós fou el de la muller i la filla de Vilar, teixidor del carrer d'Urgellet, vingut de Cardona, les quals en la festa de Santa Maria de març, a l'hora de l'ofici, plegaven caragols per l'era i farraginal de Santa Clara, puix que la nit abans havia plogut; paguen un sou (25.03.1460).³⁶

Una altra obligació en les festes, especialment en les festes de gran celebració, era que havien de tenir nets els carrers i les places i cadascú era responsable del seu indret.

Notes

¹ Llibres bàsics i interessants sobre aquesta temàtica són: Johan HUIZINGA, *El otoño de la Edad Media* (1a ed. 1923; 1a ed. espanyola, Madrid, 1930), Jordi RUBIÓ i BALAGUER, *Vida española en la época gòtica* (Barcelona, 1943) i Joan RUIZ i CALONJA,

Per les festes de Nadal, tenim també un cas en què posen ban per no haver netejat la plaça Major, on es fa la festa dels nois (24.12.1485).³⁷

I en una festa de recent introducció, Sant Jordi, trobem que es fa fer crida de neteja de carrers i després s'apunta una colla de bans als qui no han complert (22/23.04.1490). Hi són obligats els jueus que tenen botiga en aquelles parts (fora del call), i només el plater es lliura del ban.³⁸

Però no tot era obligacions a l'entorn de la festa religiosa. Al costat d'aquestes hi havia les diversions. I uns períodes excepcionals a nivell de llibertats per divertir-se i jugar eren l'època de fira i les festes de Nadal (fins l'endemà del dia de Reis, com diu l'ordinació núm. 6, que en aquestes dates permetia acollir jugadors a les cases).

També coneixem la freqüència de les curses a peu i a cavall en determinades festes anyals, especialment per la festa major, que era a Nostra Senyora d'Agost. Justament en un ban trobem una referència al lloc on es feien les curses amb rossins, diu el text (17.06.1459).³⁹

És força difícil poder representar-nos les diversions lícites i habituals en la mesura que el Consell municipal no intervenia en les despeses i que no s'han conservat llibres de confraries que, almenys en les festes patronals, ens donarien dades en aquest sentit.

De vegades, només de casualitat podem entreveure alguna altra diversió. Així, sabem que el jovent feia córrer bous (un bou o uns bous) per determinats carrers i la plaça de la vila en alguna festa determinada de juny (possiblement Sant Joan Baptista, la celebració religiosa del solstici d'estiu). En aquest cas, tenim tan sols una resolució de consell, del vint-i-dos de juny de 1510, que ens informa que el Consell resol actuar contra en Malet perquè no vol obrir les portes de casa seva, com era costum de l'antic propietari (Solines, potser Solzines), per deixar passar el bou cap a la plaça.⁴⁰ La decisió del Consell de preservar el costum reforça la percepció que, tot i que és l'única dada que en tenim, la festa devia tenir ja una tradició prou assentada, que potser provenia del segle anterior.

Retaula de la vida medieval. Textos catalans coetanis (Barcelona, 1990).

² Una selecció de catorze processos se'ns transcriu i estudia a l'obra de Maria Dolors FARRENY i SISTACHS, *Processos de crims del segle XV a Lleida*:

Transcripció i estudi lingüístic, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, 1986. Sobre aquestes transcripcions vam poder fer un estudi dels juraments i les imprecacions més habituals a l'època, a "Un estudi sobre processos del Tribunal de Coltellades lleidatà", *El Pregoner d'Urgell*, núm. 203 (Bellpuig, 19 de març de 1988), sense paginar, tres pàgs. Vegeu altres referències bibliogràfiques, especialment sobre Igualada, a RUBIÓ, *Vida espanyola*..., pàg. 69, nota 17.

³ Repetida amb algunes variacions durant una colla d'anys, comprenent des de 1459 fins a 1577 (15.04.1460, 19.04.1461, 13.04.1462, 02.04.1475, 28.04.1476, 08.04.1477, 13.04.1479, 16.04.1480, 29.04.1481, 21.04.1482, 22.04.1487, 11.05.1488, 10.05.1489, 18.04.1490, 10.04.1491, 29.04.1492, 14.04.1493, 06.04.1494, 21.04.1499, 26.04.1501, dilluns de Pentecosta de 1513, 28.04.1515, 23.04.1516, 19.04.1517, 18.04.1518, 04.1524, 07.05.1525, 06.05.1526, 12.05.1527, 01.06.1528, 22.05.1530, 16.04.1531, 14.04.1532, 23.04.1534, 21.05.1536, 31.07.1541, 20.05.1543, 07.04.1545, 19.05.1547, 28.04.1549, 13.04.1550, 12.04.1551, 09.04.1553, 03.06.1554, 05.05.1560, 02.05.1563, 17.02.1568 i 01.05.1577).

⁴ Josep Maria SEGARRA i MALLA, *Història de Tàrraga amb els seus costums i tradicions*, volum I (segles XI-XVI), Tàrraga [Barcelona], 1984, pàgs. 274-276.

⁵ En un ban de l'any 1459, trobem un tal Petricó de Foyos que no sabem si és el mateix home. Al ban es clama que algú ha calcigat un tros seu (30.05.1459). Foios és un municipi corresponent avui a la província de València, proper a la capital, i la Vall d'Uixó (l'Uxón?) correspon a la de Castelló; ambdues poblacions, però, pertanyien al regne de València i, per tant, és possible que la doble referència sigui del mateix personatge (en qui la referència de "de nació castellana" afectaria només a la llengua?). En aquest últim cas, es constataria la permanència a la vila, potser després d'un breu exili a població veïna. Potser ajuntem moltes coincidències, però la singularitat del nom a Tàrraga n'és una dada a favor.

⁶ Hem transcrit també el text a l'annex, després del text del judici.

⁷ Vegeu-ne el text, la traducció catalana i un comentari historicojurídic a Josep M. FONT i RIUS, *Els Usos i Costums de Tàrraga*, Tàrraga, 1992.

⁸ És a dir, la tolerància a poder recollir espigues de cereal o bagots de raïm dels camps un cop ja han estat fetes les collites pertinents per part dels propietaris.

⁹ Els comptes d'una terça de l'any 1459, en què eren mostassafs Pere Garzela i Joan Vall, presenten unes entrades de set-cents quaranta-tres sous, de les quals resten primer les donacions, que munten dos-cents quinze sous i quatre diners (quatre de deu sous al seny del lladre, a mossèn el batlle, als prohoms i a la missa; una de vint-i-cinc sous a l'escrivà; tres sous a les crides; vuit sous als missatgers dels mostassafs; cinquanta-sis sous per les polles i setanta-tres sous quatre diners de despesa de casa); queden cinc-cents vint-i-set sous i vuit diners, dels quals la tercera part (cent setanta-cinc sous i deu diners) queda pels mostassafs; resten ara tres-cents cinquanta-un sous i deu diners, dels quals la tercera part (cent disset sous i tres diners) és per als paers i les altres dues terceres parts (dos-cents trenta-quatre sous i sis diners) són per al rei. AHCT, FM, *Llibre de bans, abril 1459- març 1460*, ff. 76v-77r. Amb els canvis de quantitats pertinents, es mantenen les proporcions en altres terces.

¹⁰ Ús de fórmules com "se clamà" (la més habitual), "nos requeri", "fom requests" o "nos requeriren".

¹¹ Ús de la fórmula "trobam e veem a ull", amb les

variants "trobam", "veem a ull".

¹² Ús de les fórmules "nos fonch denunciat per jurat digne de fe" o "trobam per persones dignes de fe".

¹³ El ban posat als forners Miquel Solanelles (del forn dels jueus), Guim Marcó (del forn de Monrós) i Antoni Pellicer (del carrer de la Cendra) per pastar fou cancel.lat "per tant com se mostrà clarament per capitol que los dits fornés podien pastar, pus lo pa de la puga no.ls bastave, e açò juraren ab sagrament" (16.03.1460).

¹⁴ Per exemple, denunciat que la muller de Dalmau Sunyer pasturava bèsties pels bancals del bastard de Cardona, cancel.len el ban perquè tenia llicència per fer-ho (05.1459).

¹⁵ Un exemple seria el cas entre Joan Marcenyachs i la muller d'en Gorgori Marcenyachs, a qui acusa de collir ametlles al seu tros; descobreixen que entre els dos hi ha malícia, i els fan pagar un sou a cada un (19.08.1459). I sense que la desavinença sigui tan clarament familiar, el cas entre Joan Maçana i Pere Mora, en què determinen que és "ban de malícia" i el ban és cancel.lat (22.02.1481).

¹⁶ És el cas d'Antoni Farran, que es clamà d'Altíssén perquè una mula i una somera seves havien menjat "avena" a la seva era i ha de pagar ell el ban de dos sous per haver-se clamat indegudament (24.07.1459).

¹⁷ On sembla que hàgim d'entendre que s'ho cobri després descomptant-ho del sou a pagar-los.

¹⁸ Madona és el tractament de senyora, i na el tractament normal; en aquest cas veiem la vacil.lació entre els dos tractaments. En els altres casos reportats no hi ha vacil.lació.

¹⁹ Vegeu el *Llibre d'ordinacions i crides, 1433-1580* conservat a l'arxiu, per a aquesta època. Als llibres de bans també es fa referència, de vegades, al fet que s'ha fet crida sobre aquell assumpte, com referenciarem en algun cas.

²⁰ Un cas de contumàcia és el de l'esclava de casa de Jaume Vell, a qui els mostassafs amenacen perquè llença aigües brutes al carrer de nit i de matinada i els respon que no se'n vol estar; posen ban de dos sous (28.02.1460).

²¹ Text complet a l'annex.

²² Joan Bergot a la teulada de casa d'en Çalom (18.08.1459); i el fill de mestre Sisteró, barber, per clam de fra Barberà (09.1491).

²³ No se'n diu la utilitat; el tipus de ploma de l'ala fa pensar en l'ús com a plomes per escriure, però el fet que es guardessin totes dues ales a la finestra –com posades a secar-, i que hi hagués prou quantitat d'oques per proveir de plomes d'escriure tant o més adequades, ens fa pensar també en la possibilitat que les ales de cigonya servissin com a plomalls; o bé com a ales pròpiament, en alguna figuració d'àngel. Unes i altres utilitats, però, són aquí pura especulació nostra, puix que res no es diu al text sobre llur utilitat.

²⁴ De vegades consta que fan fer la crida, com aquella "que neguna natura de nodriment no anàs per les careres sos pena de ban de v sous" (29.06.1490).

²⁵ En un altre cas cerquen qui ha llençat una guineu escorxada a la plaça (06.03.1481); i tres setmanes després cerquen qui ha llençat una gossa al pou de la plaça, troben que fou en Suau i li posen ban d'un sou (28.03.1481).

²⁶ És a dir, amb el plat de posar-hi els productes ple de forats perquè s'hi escorri l'aigua. Text a l'annex final.

²⁷ Donem el text sencer del ban a l'annex, juntament amb una colla de bans més posats per la mateixa raó.

²⁸ Per exemple, hi hagué discussió entre Mateu Giot i en Mateu Panistrer sobre fites o termes; hi acudiren els prohoms i feren pagar al Panistrer, que no acceptà ni volgué pagar ban; li posaren ban de cinc sous (29.05.1459).

²⁹ L'ordinació núm. 47 diu clarament que es penalitzarà

amb un sou de ban els qui portin ametlles o fruita de trossos no seus. I una altra ordinació afegida al final insisteix en la prohibició que hom s'emporti fruita de trossos d'altri, amb cabàs, cistella, faldada, caputxada, etc., i augmenta el ban a cinc sous.

³⁰ És el cas del clam de Miquel Berga del fill de na Ponça, que li collia les cireres als Comdals i el fillastre d'en Berga li digué que se n'anés i no collís cireres, i aquell l'amenaçà amb una llança que tenia; probablement perquè a més a més del furt hi hagué l'amenaça, li posaren ban de dos sous (29.05.1459).

³¹ Les ordinacions núms. 60 i 61 regulaven la tolerància en el bagotar i l'espigolar.

³² No només hi ha freqüència, sinó que fins i tot s'arriba a generar dites d'aquesta actuació. És el cas de Montserrat Gramic, que es queixa del ramat de la taula del moltó; se'n queixa a Menaut, el pastor, dient-li "no féu sinó mal", i diu que el pastor li respongué "de costuma ho avem" (11.02.1481).

³³ Cal una societat del benestar com l'actual perquè aquests fets esdevinguin habituals a les ciutats.

³⁴ El ban a Antoni Torres és reprès d'un d'anterior (19.07.1489).

³⁵ Text transcrit a l'annex.

³⁶ Copiem el text d'aquest ban a l'annex.

³⁷ Es refereixen, és clar, a les festes del Rei de Nadal, de què ja vam parlar en una altra ocasió, en referència a la confraria de Sant Esteve (vegeu *URTX*, núm. 3, Tàrraga, 1991, pàgs. 141-163).

³⁸ Hem transcrit el text a l'annex.

³⁹ Text transcrit a l'annex.

⁴⁰ Per l'interès de la dada, donem en nota el text

complet del consell: "(al marge:) los bous que corren los fadrins han de passar per casa de Pujalt y, abans, d'en Malet.

En lo qual consell fonch proposat com vuy los fadrins de la present vila, volent córrer lo bou, són anats a.n Malet, not. succesint en los bous de Solines, dient-li com volien córrer lo bou e pasar aquell per la casa here de Solines, segons la universitat és en possessió e acostume de pasar dit bou per dita casa, que obrís les portes. Lo qual los ha dit que no u volie fer. E los dits fadrins, vist dit Malet no u volie fer, no han curat passar lo dit bou per dita casa. És ver que alguns particulars, vist la universitat és en possessió de passar los bous per dita casa quant los volien // córrer en la plaça ne han fetes rahons e request se tingés consell e no res menys altres prejudicis dit Malet fa per les portes té en lo carrer he entrada de dita casa. Que ço, senyors, vos ho proposam perquè hi façau la provissió deguda, si se procehirà de fer per conservar la possessió ho en què manera.

Acordà he deslberà dit Consell he la major part de aquell que per los dits fadrins sien fetes les barreres, e com sien fetes que aquells prenguen bou he que meten aquell per la porta detrás de Solines, e isque per la porta de la plaça e sie mes en la plaça com és acostumat, a fi la universitat sie conservada en sa possessió; e axí com de fet dit Malet ha conturbada aquella, que de fet sie mes dit bou, tot per mantenir dita possessió. E si en Malet, qui és senyor de la casa, perturbarà la possessió, sien per força obertes les portes e de fet sie pasat dit bou per allí." AHCT, FM, *Llibre de consells, 1510-1516*, ff. 19v-20r.

Costumari. Annex documental

I. Els consells

1440, novembre, 9

Batlle i procurador fiscal exposen al consell particular el cas instruït contra Petricó de Uxón, i els membres del consell, un cop retirats el batlle i el procurador fiscal, expressen llur parer.

AHCT, FM, *Llibre de consells, 1437-1442*, ff. 132r-134v

Die mercurii, .viii. novembris, anno predicto. Ffonch convocat e congragat Consell particular dins la casa de la payria en la forma e manera acostumada, en lo qual Consell foren prehents los honorables

Johan Prunera

Johan Altelló

Pere Andreu pahers

Ramon Florença

Loís Faré Pere Carnicer

Ffrancesch Johan

de Muntrós Andreu Mut prohòmens

Ponç de Comeles Johan Spígoll

Barthomeu Beltayll

Bernat Lorenç

Pere Albert

(Al marge:) Juhí de crims.

En lo qual Consell particular muntaren los honorables en Pere Vendrell, àlies Muntjuhic, balle de la dita vila per la molt insigne ciutat de Barchinona, senyora de la dita vila, Loís Cornellana, procurador fischall ensemps ab lo discret en Gaspar Febrer, notari e scrivà de la cort del dit mossèn lo balle. E presentà al dit honorable Consell una enquesta feta contra Petricó de Uxón, de nació castellana, lo qual era delat de crim de resistència, la qual se diria ésser feta en la persona del dit mossèn lo balle per lo dit Petricó, e axí matex en què hauria despitat e renegat de Déus e de la gloriosíssima Verges Maria, mare beneyta sua; e més hauria batut e ferit excessivament e indoguda la muler sua del dit Petricó, e altres crims se diria haver comesos. Pregant lo dit Consell que deguesen sentenciar e jugar absolut o condemnant lo dit Petricó segons Déus e lus bones conciències. //

E lesta la dita enquesta per lo dit en Gaspar Febrer, notari e scrivà desús dit, e absents los dits honorables mossèn lo balle e procurador fischall del dit Consell, quiscun dels dits consells e pahers votaren e judicaren lo dit Petricó en la forma que.s seguex:

Primo en Johan Prunera que sia exelat de la vila hi del terme a .x. anys, e que pach .C. sous

a la candela que crema davant lo cor preciós de Jesuchrist, en la sglésia major de la dita vila per rahó del blasfemar que ha fet de Déu hi de la Verges Maria.

Pere Andreu que vist lo procés per ell e mirats de aquel com en aquell no s'aparega ni.s mostre en alguna part que en Petricó hagués ferida a sa muler indogudament ni inpertinent, com no.n hagués demostració alguna en sa persona, perquè li semble indoguda cosa lo official entrar en casa de algú per qüestió de marit ha muler ni traure del lit aquels, segons se mostra en lo procés. Per què és de parer que en tant quant toque la resistència que.s diu ésser feta, que absol aquel. E tant quant toque lo despitar e renegar que haurie fet, que per sguart de la gran pena que ell ha passada stant en la presó, li done per smena que digmenge primer vinent ell stigue agenolat davant lo altar de la sglésia major en camisa e panyos durant tota la missa e sermó, ab .i. brandó en les mans cremant de cera, de pes de .vi. lliures, lo qual après servescha a la missa de la Verges Maria.

Johan Altelló que sie exelat a temps de tres anys de la vila hi del terme, e que digmenge primer vinent ell stigue agenolat davant lo altar de la sglésia major en camisa e panyos durant tota la missa e sermó ab .i. brandó de cera en les mans cremant, de pes de .vi. lliures, lo qual après servescha a la missa de la Verges Maria.//

Ramon Florença que per rahó del despitar e renegar que ha fet, que stigue agenolat davant lo altar de la sglésia major en camisa e panyos durant tota la missa e sermó ab .i. brandó de cera en les mans cremant, de pes de .vi. lliures, lo qual après servescha a la missa de la Verges Maria. Del restant que.l absol.

Loís Farer que per rahó del renegar e desputar que fet ha, que digmenge primer vinent, ora que lo offici de la missa començarà, que stigue fora la porta de la sglésia major ab cadena al coll e un cove de palla al davant, e allí stiga fins que lo evangeli se començarà a dir, sia mes en la sglésia e hage a star agenolat davant lo altar major ab .i. ciri de cera de pes de .vi. lliures cremant a les mans, fins tant sia acabada la missa; e la missa acabada, lo ciri romanga a la luminària de la Verges Maria. E tant quant toqua la resistència allegada, sia exelat de la vila hi del terme per temps de .x. anys.

Ffrancesch Johan de Muntrós que per lo renegar e desputar que ha fet de Déu hi de la Verges Maria, que digmenge primer vinent, ora que lo offici de la missa començarà, que stiga fora la porta de la sglésia major ab cadena al coll e .i. cove de palla al davant, e allí stiga fins

que lo evangeli se començarà a dir, e ce lavós com lo evangeli se començarà a dir sia mes en la sglésia e hage ha star agenolat davant lo altar major ab .i. ciri de cera de pes de .vi. lliures cremant en les mans fins tant sia acabada la missa; e la missa acabada, lo ciri romanga a la luminària de la Verges Maria. E tant quant toqua la resistència allegada, sia exelat de la vila hi del terme per temps de .x. anys. //

Ponç de Comeles que per lo despitar e renegar que ha fet, que que (sic) li sien donats .iii. açots ab un graffi en la lengua, la un açot en la plaça de Sent Anthoni, l'altre a la plaça del Blat, l'altre al portal de les Orelles; e que per la resistència allegada sia exelat de la vila hi terme per .v. anys.

Johan Spigoll que atenent la seguretad que indogudament havien fet prestar al dit Petricó a sa muler, la qual done alentiment de pecar a les dones, atenent que lo dit Petricó la ora que lo balle fonch muntat en sa casa ans que alguns enantaments s'i fesen, se offeria dolçament de fer sagrament e homenage de no exir de casa e de ésser tota vegada ab lo balle là hon volgués. E atenent que de tals ferides de marit a muler los officials no acostumen de entremetre-se'n. Tant com tota la resistència, si resistència pot ésser dita, que.l absol. Tant com toque lo despitar e renegar de Déu hi de la Verges Maria, que.l condampna que digmenge primer vinent ell stigue agenolat davant lo altar de la sglésia major en camisa e panyos durant tota la missa e sermó, ab .i. brandó en les mans cremant, de cera, de pes de .vi. lliures, lo qual après servescha a la missa de la Verges Maria.

Berthomeu Beltall que per lo desputar e renegar que ha fet de Déus hi de la Verges Maria, que digmenge primer vinent stiga fora la porta de la sglésia major la ora que lo offici de la missa major començarà, ab cadena al coll e .i. cove de palla al davant, e allí stiga fins que lo evangeli se començarà a dir, e ce lavós, com lo evangeli se començarà a dir, sia mes en la sglésia e hage star en camisa e panyos agenolat davant lo altar major ab .i. ciri de cera de pes de .vi. lliures cremant en les mans fins tant sia acabada la missa; // e acabada la missa, lo ciri romanga a la luminària de la Verges Maria. De tot l'als ell lo absol.

Andreu Mut que per rahó del despitar e renegar que ha fet de Déus hi de la Verges Maria, digmenge primer vinent, de matí, partescha de la plaça de Sent Anthoni tot nuus ab .i. ciri cremant en les mans, de pes de .vi. lliures, e que vage a la sglésia major, e que agenolat stigue en la missa e sermó davant lo altar major; e fet lo offici, romanga lo ciri a la luminària de la Verges Maria. E

per la resistència feta al balle, que li sia tolt lo dit manovell de la mà dreta.

Pere Albert que per rahó del despitar que ha fet de Déus hi de la Verges Maria, que digmenge primer vinent ell stiga agenolat davant lo altar de la sglésia major en camisa e panyos durant tota la missa e sermó, ab .i. brandó en les mans cremant de cera, de pes de .vi. lliures, lo qual aprés servescha a la missa de la Verges Maria. Per la resistència allegada, que atenent la seguretad que indogudament havien fet prestar al dit Petricó a sa muler, la qual done alentiment de pecar a les dones, atenent que lo dit Petricó la ora que lo balle fonch muntat en sa casa ans que alguns enantaments s'i fessen se offeria dolçament de fer sagrament e homenage de no exir de casa e de ésser tota vegada ab lo balle là hon volgués, e atenent que de tals ferides de marit a muler los officials no acostumen de entre-metre-se'n. Tant com toca la resistència, si resistència pot ésser dita, que.l absoll. //

Bernat Lorenç que per lo despitar e renegar que ha fet de Déus hi de la gloriosa Verges Maria, mare beneeyta sua, que digmenge primer vinent ell stiga agenolat davant lo altar de la sglésia magor en camisa e panyos durant tota la missa e sermó, ab .i. brandó en les mans cremant, de cera, de pes de .vi. lliures, lo qual aprés servescha a la missa de la Verges Maria. Per la resistència allegada, que atenent la seguretad que indogudament havien fet prestar al dit Petricó a sa muler, la qual dóna alentiment de pecar a les dones, atenent que lo dit Petricó la ora que lo balle fonch muntat en sa casa ans que alguns enantaments s'i fessen se offeria dolçament de fer sagrament e homenage de no exir de casa e de ésser tota vegada ab lo balle là hon volgués, e atenent que de tals ferides de marit a muler los officials no acostumen de entre-metre-se'n, que.l absoll.

Pere Carnicer que per lo despitar que pach .xx. lliures de cera, la meytat a la luminària de la Verges Maria, l'altra a la candela. Per la resistència allegada, que sia exelat de la vila e terme a temps de .v. anys.

1441, febrer, 7

A petició del degà de Tàrrega i seguint l'exemple d'altres poblacions circumveïnes, decideixen llevar el joc de la vila i terme.

AHCT, FM, *Llibre de consells, 1437-1442*, f. 152r/v

Al qual Consell general fonch proposat per lo honorable mossèn Bernat Bap[tis]ta, degà de la dita vila, com per disposició divina, per

relevar la causa del gran abús que huy és del renegar e despitar lo gloriós Déus creador del Cell hi de la Terra, e donador de gràcies, hi de la sagrada gloriosíssima Verges madona Santa Maria, mare beneyta sua, sants e santes de Paradís, lo qual pervé del joch de daus e altres jochs, // les universitats de Cervera, d'Asgramunt e altres universitats circumvicines de aquesta vila de Tàrrega han stirpat, levat e prohibit tot joch de daus e altres jochs de les dites universitats e fets per causa de açò bones e santes ordinacions segons en aquelles largament se conté. Per què suplicava al dit honorable Consell que per augmentació e creximent de bé e de pau e salut de la present universitat e per semblar a les altres universitats desús dites los plàcia fer per semblant e millorar-hi si pot, per ço de què Déus misericordiós nos vulla donar pau, concòrdia e bona sanitat e conserve aquesta universitat en augmentació de tot bé, e crega ell que açò sia cosa factible e de gran mèrit en ves nostre.

Acordà lo dit honorable Consell general, e acordant deliberà que en tot cas del món lo joch sia levat, stirpat e prohibit de la present vila hi dels tèrmens de aquella en e per aquella forma e manera que per los honorables pahers ensemps ab aquels pròmens que per ells elets e demanats seran, ordenat e provehit serà. Car lo dit honorable Consell ha per ferm e agradable tot ço e quant per los dits honorables pahers e pròmens serà fet e ordenat, axí com si per tot lo Consell concort era stat fet e ordenat, pregant-los que per ells hi sien fetes tan bones e tan santes ordinacions e provisions que sien ha honor e glòria de nostre senyor Déus e de la sua gloriosíssima mare e de sants e santes de Parahís e a relevament de dans e mals de la present universitat.

II. Crida d'ordinacions i bans

a) Crida

1459, abril, 1

Crida de les ordinacions i els establiments de la vila de Tàrrega

AHCT, FM, *Llibre d'ordinacions i crides, 1433-1590*, ff. 32r-37r

Jesus Christis

Crida de les ordenacions hi stablimens de la vila de Tàrrega, les quals se han a publicar tots anys en lo endemà de Pascua (i afegit en altra lletra:) y quant se visiten los tèrmens veynals, en cada terme o loch.¹

(al marge:) 1. Que negú exceptat carnicer mete bestiar menut en los tèrmens

Ara hojats que us fan a saber los honorables en Matheu Segarra, lochtinent del honorable n'Andreu de Bellsola, batlle de la vila de Tàrrega per la molt insigne ciutat de Barchinona, senyora de la dita vila, pahers e pròmens de aquella mateixa vila a tot hom generalment, axí strany com privat, e de qualque ley, stament e condició sien, si donchs carnicer no hés, que de aquest dia avant no gos tenir ni fer tenir, ni metre en la vila, ni en el terme de Tàrrega ni en los térmens de la Corbella, del Talladell, de Ofegat, de Luçà, de Altet, del Mor ne de Mu[n]talbà, qui són térmens sens tot migà vehins al terme de Tàrrega, ni encara en los masos dels dits lochs bestiar menut, ço hés saber, moltons, ovelles, cabres ni bochs. E qui contra farà sàpie que perdrà lo bestiar quiscuna vegada qui contra farà; del qual bestiar serà guanyada la meytat al acusador o denunciador, e l'altra al batlle e als pahers; e d'altra part pagarà .lx. sous de ban.

(al marge:) 2. Carnicés de bestiàs, que lo carnicer no tingue bestiar a colloc

Item que negun hom ne neguna fembra de la dita vila, carnicer ne altre de qualque ley, stament o condició sie, no gos donar a mitges ne a ninguna altra certa part. E si dat li ha, no. I li gos tenir bestiar menut a null hom ni a nulla fembra que sie, ni abit en alguns dels dits lochs o masos dels quals los térmens són sens tot migà vehins al terme de Tàrrega. E qui contra farà, sàpie que perdrà lo dit bestiar sots la forma desús partidora. E no res menys pagarà .lx. sous de ban.

(al marge:) 3. Que algú no bagotin en ve vinya de altre

Item que null hom ne nulla fembra de qualque ley, stament o condició sie, de aquesta ora avant no gos unstallar per vinyes de null hom ne de nulla fembra de la dita vila vullés sien en lo terme de la vila o térmens vehinals o circumvehins si donchs sues pròpies no són. E qui contra farà sàpie que pagarà .xii. diners de ban. E qui los dotze diners no haurà, sàpie que starà en la presó a juhi dels pahers. //

(al marge:) 4. Plexells, que algú no. Is toque
Item que null hom ne nulla fembra no. n gos portar, pendre ni ab si tocar plexells ni bardices ni nengunes altres closures en los dits térmens. E qui contra farà pagarà .lx. sous de ban. E qui los .lx. sous no haurà starà en la presó a juhi dels pahers.

(al marge:) 5. Que revenedor no compre ans de mig jorn

Item que negun revenedor ne revenedora no gos de aquest dia avant comprar alguna fruyta secha ni vert, ni negun blat dins la vila damunt dita ni en son terme, ni gos aydar a comprar a

negun hom strany ni privat tro mig dia hage sonat. E qui contra farà sàpie que pagarà de ban de fruyta .v. sous, e per lo blat .x. sous.

(al marge:) 6. Que algú no aculle jugadors en sa casa

Item manen que null hom ne nulla fembra de la dita vila no gos acullir jugadós públichs per jugar en son alberch de nit ni de dia. E qui contra farà pagarà per ban de dia .x. sous e de nit .xx. sous. Exceptat de fira e de festes de Nadal, que duren entró l'endemà de Aparici.

(al marge:) 7. Que algú no vaje per la vila après de tocat lo seny del ladre sens lum

Item més manen et fan a saber que null hom strany ni privat no gos anar per la dita vila pus lo seny del ladre hage sonat sense lum o de no foguegant ni ab cap cubert, ni gos portar spasa ni coltell fora mida, ni negunes armes vedades. E qui contra farà sàpie que perdrà les armes guayades al batlle de la dita vila, e pagarà deu sous de ban.

(al marge:) 8. Que los hostalers denunci en als hostes no porten armes y porten lum

Item que tot hostaler o stalera hage a denunciar als hostes qui al seu hostel vindran posar e albergar lo manament de no portar armes de nit ni anar sens lum segons que damunt se conté. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban e smenarà les armes que los hostes perdran. E que sia stat a sacrament dels dits hostaler o hostalera si als dits hostes dit o denunciat o hauran. //

(al marge:) 9. Que lo pesador de safrà tengue pes just

Item que tot pesador de safrà e tot altre hom strany e privat de qualque ley, stament o condició sie que pes safrà en la vila de Tàrrega, que hage o tingue les balances e lo pes bons e fins, e que pesen bé e lealment posant la balança en lo fi axí que sie trasent segons que. s done de mercader a mercader, e que donen bé e lealment a les gens lur dret. E qui contra farà sàpie per cert que pagarà .v. sous de ban per quiscuna vegada.

(al marge:) 10. Que algú no gose caçar ab cans, aus (ratllat) ni trencar claps

Item manem que nulla persona d'aquesta ora avant no gos caçar ni trencar claps ab cans ni en altra manera lebres ni conills dins lo terme de Tàrrega ni en los térmens vehinals ni circumvehinals fora ço del seu, ni gos anar ne passar per res d'altri. E qui contra farà pagarà .x. sous de ban per cada vegada que trobat serà, si donchs ab falchó no caçave. E que no gos menar neguns cans sinó pohenchs e un lebrer.

(al marge:) 11. Que algú no gite fems ni ayguaces per les carrés, e si que mo leven dins tres dies

Item manen que null hom ne nulla fembra de la dita vila no gos gitar ni fer gitar fem ni aygües d'oli ne alguna altra legura per les carreres de la dita vila, ni fer fem en aquelles. E si per ventura de qualsevulla de aquestes posat hi auran, que dins tres dies après següens o hagen levat o fet levar del son enfront. E qui contra farà sàpie per cert que pagarà de ban .v. sous per quiscuna vegada.

(al marge:) 12. Que los qui posaran fems, vinaça, rames en carrera dins dos dies ho leven Item manen que si algú o alguns posaran d'aquí avant vinaça o fems o somades de rama o de sarmens en les dites carreres per vendre o per altra manera, que dins dos dies après que posades hi seran ho hagen levat o fet levar de les dites carreres. E qui contra farà sàpie per cert pagarà per ban .v. sous per quiscuna vegada.

(al marge:) 13. Que los qui entenen portar ballesta ho manifesten als pahers e la traguen al so. (l'afegit damunt:) Vacat balestés

Item manen que tot hom de la dita vila que vulle ni entene portar ballesta, que d'aquí diumenge primer vinent per tot lo dia la hage manifestada als pahers o feta scriure per portar aquella a so o a ost com obs hi serà. En altra manera, passat lo dit spay, si algú serà atrobat portant balesta fora camí, per vinyes o alous d'altri, pagarà .x. sous de ban per quiscuna vegada. E aquells qui manifestada la hauran et a so o ost no la portaran, sàpien que pagaran deu sous per quiscuna vegada de ban.² //

(al marge:) 13. Que algú no trenque cíquies, pexeres ni stelladors de molins

Item més avant manen que perssona alguna stranya de qualque ley, stament o condició sie, que de aquesta ora avant no asagen ne gosen asagar de trencar o fer trencar pexera o pexeres, cíquia o cíquies, ne stellador o stelladós de molins que sien sistens dins lo terme de la dita vila sota pena de .xxx. florins d'or d'Aragó e ban de altres trenta florins del dit matal. E qui los dits ban e pena pagar no volran o no porran, sàpien per tot cert que perdran lo puny sens tota mercè; les quals pena e ban seran partits segons que és stat ja ordenat e publicat.

(al marge:) 14. Que los que seran atrobats trencar pexeres, cíquies, stelladors, venguen [en] poder del batle resistint si seran dampnificats no ... esmenats.³

Item dien e manen que si alguna perssona stranya serà atrobada trencant cíquies, pexeres, canals o stelladós de molins dins lo terme de la dita vila, que aquella o aquelles perssones prenguen o aturen e en mans del dit batlle, son loctinent o dels senyós de pahers

meten. E si sobre la dita presó eren rebelles o.s defensaven, que de mal que en aquell cars los fos feyt no seran tenguts en alguna cosa. (subratllat)

(al marge:) 15. Que los qui trobaran que alguns trenquen pexeres o stelladors hagen metre so e hauran lo terç del ban

Item més fan a saber a tot hom generalment que qualsevulle perssona o perssones qui trobarà nenguna persona o persones qui trenquen les dites cèquies, pexeres o stelladós, que hagen a metre so de sacramental e ab lo dit so los perseguesquen e aquells apresonen o en mans dels dits honorables batlle e pahers meten, car los dits honorables batlle e pahers los notifiquen que a ells serà donada la terça part dels dits ban e pena; e que ab los dits mal fahens e trencans les dites aygües no serà feta composició nenguna sens entreveniment de aquells tals qui aquells haurien apresonats o en mans dels dits batlle e pahers haurien mesos e acusats.

(al marge:) Vacat

Item que nulla persona de la dita vila que stigue o hage alberch en la plaça del Blat o en altre loch de la dita vila hon lo blat qui va a la dita vila per vendre s'i pose no s'apropi[i]n res per metre quartera ni en altra manera fora l'endret de son enfront, ço hés, lo terç de la carrera ultra la branca del portal. E si per ventura aja pres son dret de la plaça o la carrera ab taula o ab pedriç, que part les dites taules e pedriços no s'i gos res apropiari ni vedar de metre qualsevol cortera, ans aquells qui vendran aquí lo blat hi puxen metre hi tenir aquella cortera que.s volran. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.⁴ //

(al marge:) Vacat

Item manen que neguna persona de la dita vila que tingue cortera no la gos posar sobre sach o a sach de negú que hage blat, ans aquells qui vendre volran lo blat puxen pendre aquella cortera que.s volran. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.⁵

(al marge:) Que alcú no lexe de nit scala en carrera

Item que neguna perssona de qualque ley o condició sie no gos jaquir de nit en la carrera palla. Pagarà dotze dinés de ban.⁶

(al marge:) 16. Que pellers no hajan companyia ab corredor ni dir ab la roba li hauran comanada per vendre

Item manen que negun peller no gos haver compa[n]yia ab corredor ni dir en la roba que li hauran dada a vendre, ni lo corredor no y digue res per ell. E qui contra farà pagarà deu sous de ban, lo corredor e lo peller quiscú per si.

(al marge:) 17. Coloms, que algú no pare ab filats o altra manera

Item manen que null hom ne nulla fembra de aquesta ora avant no gos parar a coloms filat ab post ni en altra manera en algun loch de la dita vila ni el terme, ni en altre loch que los térmens sien sens tot migà vehins al terme de Tàrrega. E qui contra farà sàpie que pagarà .lx. sous de ban.

(al marge:) 18. Carnicers, que no lanse sanch ni altre lejura en la carneria

Item que negun carnicer ni neguna altra perssona no gos lançar sanch ni neguna altra legura en la carneria, ni al cap ni al sòl. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban.

(al marge:) 19. Que lo carnicer no infle les carns ab la bocha

Item que negun carnicer no gos metre ni fer metre vent ⁷ en les carns que farà. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban per quiscuna vegada.

(al marge:) 20. Que carnicer no vene una carn per altra

Item que negun carnicer no gos vendre una carn per altra. E qui contra farà pagarà .lx. sous de ban.

(al marge:) Flaqués. Vacat. Que flaqués, carnicers e altres tenints pesos y mesures tinguen dretura y justs pesos

Item manen que tot flaquer o flaquera e forner, o tot carnicer o tot altre hom de qualque condició sie que tingue ofici en la dita vila tingue dretura en aquell ofici e pes e mesures, e altres drets e stries. E qui contra farà sàpie que pagarà los bans que stablits hi són.

(al marge:) 21. Que algú no mete bèsties grosses en vinyes de altres

Item que null hom ne nulla fembra no gos metre ni fer metre en vinyes de negun hom ne fembra de la dita vila bèsties grosses. E qui contra farà pagarà de ban per quiscuna bístia .xii. dinés. //

(al marge:) 22. En horts closos no entre algú

Item que null hom ne nulla fembra de qualque edat o condició sie no gos entrar en ort que seu no sie, de nit ni de dia. E si contra farà, si l'ort és clos e y entre de dia pagarà .v. sous. E si y entre de nit .x. sous. E si l'ort no és clos e y entre de dia pagarà .xii. diners; e si y entre de nit .v. sous. E qui los dits bans pagar no porà starà en la presó a juhí dels pahers.

(al marge:) 23. Que algú no tengue furó o fura sinó que denunci en als pahers o mostaçaphs. Item que null hom strany ni privat no gos tenir negun furó ne fura, ni encara negun ca que entre en claps si no ho denunci en als pahers o

als mustaçaffs. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban e perdrà lo dit furó, fura o ca.

(al marge:) 24. Que algú no cace de nit ni de dia en claps no sien seus

Item que negun hom strany ni privat no gos caçar de nit ni de dia en claps que seus no sien sens voluntat de aquells de qui són. E qui contra farà pagarà per ban de nit .lx. sous e de dia .xx. sous. E qui haver no ls porà sàpie que starà .xxx. jorns en la presó.

(al marge:) 25. Que algú no gose caçar ab cans en lo terme de Tàrrega

Item que null hom no gos caçar ab cans en lo terme de Tàrrega e altres térmens vehinals e circumvehinals per vinyes ni encara en altra manera. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 26. Que algú no tengue ca qui entre per claps

Item que null hom no gos tenir ni tingue amagadament ni manifesta ca que entre per claps, e si contra farà pagarà .xx. sous de ban e no res menys perdrà lo dit ca.

(al marge:) 27. Que algú no tire en ballesta a colomers, ni encetar pallers

Item que null hom no gos tirar ab ballesta ni en altra manera a colomer ni gos encetar pallés que seus no sien, e qui contra farà pagarà de ban .lx. sous. E si per ventura lo paller serà ja encetat, que no y gos tocar per cap de pendre palla. E qui contra farà pagarà .xx. sous de ban.

(al marge:) 28. Que qui veurà coloms en la plaça los pugue matar

Item que tota persona que vege coloms en la plaça, que ls puxe matar e ab si portar sens tot perill.

(al marge:) 29. Dells porchs, oques, gallines trobades en lo sementiri

Item fan a saber que tot porch e tota truga, oques o gallines que seran atrobades al sementiri o en la plaça, pagarà lo senyor de aquells .xii. diners de ban e lo porch perdrà lo peu per quiscuna vegada que atrobat serà.

(al marge:) 30. Que algú en lo sementiri no fasse legesa alguna

Item manen que null hom strany ni privat d'aquest dia avant no gos fer neguna legura en lo sementiri, de ça e de llà, a deguna part. E qui contra farà pagarà .x. sous de ban. E qui los deu sous no haurà starà en la presó a juhí dels pahers. //

(al marge:) 31. Que algú no digue mal de Déu ni jurar

Item que neguna perssona stranya ni privada per son foll gosar dirà o sa separà (?) de dir

mal de Déu ni de santa Maria ni de lurs sans. E si lo contrari serà fet, starà en la presó a conexença dels pahers e d'altra part pagarà .xx. sous de ban.

(al marge:) 32. Que algú no passe per troç de altre no havent-hi camí
Item que neguna perssona de qualque ley o condició sie no pas ni faça carrera per alou d'altre si donchs carrera no y ha, ans quiscú tingue les carreres públiques. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban per quiscuna vegada.

(al marge:) 33. Que qui guie bèstia portant verema no gos donar-ne a algú
Item que negun hom que guie bístia que aport venema de vinyes que sues no sien no gos donar a negú de la venema que portarà, ni deguna perssona no y gos tocar per cap de pendre'n. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban.

(al marge:) 34. Que qui se logarà a veremar no s'enporti rayms sens licència del amo
Item que tota perssona que.s loch a somades de venema a fer ni a tragar la dita venema no se'n gos portar rahims sens licència d'aquell de qui és la vinya. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban.

(al marge:) 35. Que algú no pose vinassa, florassa o altre cosa leja prop portal
Item que nulla perssona de qualque ley o condició sie no gos posar vinaça, floraça ni altra legura prop algun portal de la dita vila, ans o hagen a portar fora la vila, en loch que no face nosa. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 36. Que après de ésser sonat lo seny del ladre algú no porte verema, fruyta, lenya al cap
Item que nulla perssona stranya ni privada de qualque ley o condició sie no gos a dur venema en la vila de Tàrrega o lenya e fruyta en cap ni en fex, ni en mà, despux que lo seny del ladre hage sonat. E qui contra farà pagarà .xx. sous de ban. E qui los .xx. sous no haurà starà en la presó a juhí dels pahers.

(al marge:) 37. Que algú no jugue lebres, conills, peix sinó en fira
Item que null hom strany ni privat de aquesta ora avant no gos jugar a conills, perdius, lebres ni a pex en la vila ni al terme de Tàrrega exceptat de fira e en lo allongament de aquell[a]. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 38. Que revenedor no compre sal sinó après mig jorn
Item que negun revenedor de sal no gos comprar sal tro que mig dia hage passat (ratllat) sonat. E aquell qui la aportarà la hage a des-

carregar en la plaça per tant que mills tuyt ne puxen comprar. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban. //

(al marge:) 39. Que hostaller no aculle alcavots ni males dones
Item que null hostaler ni hostalera no gos albergar negun alcavot ni neguna àvol fembra d'una nit e d'un dia avant. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban. Exceptat de fira e retorn de aquella.

(al marge:) Vacat. Que algú no gite en les carreres aygües sutzes ni clares
Item que tot hom e tota fembra d'ací a diumenge primer vinent per tot dia hage haver fet bell son enfront de totes legures hi encara si negun enbarch de terra o de sarmens o de qualsevol altra cosa hon ne face a remoure a levar tro sus en la pugada; hi encara bigues, bolsos e totes altres coses que enbarch facen ni fer puxen als pasans per les carreres. Ni null hom ni nulla fembra no y gos gitar aygües leges ni clares. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban.

(al marge:) 40. Forners. Que no prenguen salari de panades, caçoles
Item que negun forner no gos pendre de neguna perssona que acostumat ne hage acostumat de pastar en son forn loguer ni salari algú de panada o de caçola que coga en lurs forn. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban. Ans los dits fornés hagen a coure aquelles sots lo dit ban de .xii. diners.

(al marge:) 41. Que algú no reguen per la cèquia novament scombrada fins que haje pagada la scombra
Item que negun hom que hage ne vulle a rreguar neguna cíquia que ara novellament sia scombrada, que ans que rech no gos regar per aquelles que hage a satisfer la part per ell pertanyent a.queills qui la dita cíquia o cíquies han scombrades o fetes scombrar. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 42. Vacat
Item que null forner no gos coure ni fer coure a dia de divendres ni a dia de degunis, si donchs malalts o partera no eren, panades o caçoles de carn. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 43. Que tot hom com han regat torne la aygua a la mare y desfer la presa
Item que tot hom com haurà acabat de reguar hage a tornar l'aygua a la mare. E que hage a desfer la presa de la cíquia per hon haurà regat. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban.

(al marge:) 44. Vacat. Que algú no trenque la presa al qui regue ni la prenguen sens voluntat del donador

Item que neguna perssona no gos trencar aygua a negun hom que rech ni la gos pendre sens voluntat del donador. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 45. Que lenyader o altre no tire sarments o altre lenya a coll si no la havie comprada

Item que null forner ne neguna altra perssona no gos tirar serments ne nenguna altra lenya a coll de posesió de altri si donchs comprada no la havie. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban. //

(al marge:) Vacat. Que algú no face tro ab claffidors

Item que nenguna persona, specier ne altre, no gos fer ni fer fer negun tro ab fochgrechs. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 46. Que algú no face femés damunt lo reguer ni prop framenors

Item que neguna persona de aquesta ora avant no gos fer ni fer fer femers al pati que affronte ab lo reguer ne ab l'ort dels framenós e ab lo pont, ans si per ventura si algú feye aquell n'age a traure dins sis dies après vinents. E qui contra farà perdrà lo temps que atrobat hi serà e pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 47. Que algú no porte amelles o fruyta de troços no seus

Item que nulla perssona de qualque ley, condició o edat sie, no gos portar rahims, amelles ne nulla altra fruyta de possessions ni de vinyes que sues no sien. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban.

(al marge:) 48. Per aigües. Que algú no trenque cíquies ni passe l'aygua de un rech en altre
Item que nulla persona no gos trencar cíquies, pexeres ni passar aygua d'un rech en altre. E qui contra farà pagarà per pexera trencada .xx. sous. E per cíquia trencada .x. sous. E per aygua girada de un rech en altre .ix. sous de ban.

(al marge:) 49. Que algú no encete farrages ni mill, e que no se'n porten

Item que null hom ni nulla fembra de qualque ley o condició sie no gos encetar farrages, mills ni null camp de blat. E si és encetat, no se'n gos portar. E qui contra farà e si.l enceten de nit e s'enporten, pagarà .xx. sous; e si.l enceten e se'n porten de dia, pagarà .x. sous de ban.

(al marge:) 50. De no tallar arbres. Que algú no talle plançons de arbres o ceps

Item que nulla persona no gos tallar ne fer tallar negun plançó d'arbre ni cep, ni figuera, ni null altre arbre en lo terme de la dita vila e térmens vehinals e circumvehinals. E qui contra farà pagarà .x. sous de ban per quiscun plançó.

(al marge:) Que lo qui regarà no face sobrexir per los camins l'aygua.

Item que tota perssona qui amenarà aygua per a regar o per altra rahó, que la men en tal manera justament que no vage per la carreres que no.s puxen afollar. E qui contra farà pagarà dos sous de ban.

(al marge:) 51. Que algun revenedor no tingue sinó una quartera

Item que null revenedor o revenedora ni nulla altra persona no gos tenir ni fer tenir sinó una quartera. E qui contra farà sàpie que perdrà la quartera e pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 52. Que lo corredor de vi no tengue ampolla de més de dos diners. Tavarner. Item que per cridar vi cada vegada haje .iiii. diners e no més

Item que null corredor que crit vi no gos tenir per vi a cridar ampolla que tingue més avant de dos dinés de vi; de Déu ne prenga per una taverna a cridar sinó quatre dinés. E que hage a cridar les tavernes per tota la vila segons és acostumat. E qui contra farà pagarà .xii. diners per quiscuna vegada de ban e perdrà l'ampolla. //

(al marge:) Vacat. Que lo taverner no done al corredor més dels quatre diners ni a menjar res
Item que null hom ni nulla fembra no gos donar sa taverna més avant de quatre dinés ne li gos donar a mengar ni neguna altra cosa. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 53.

Item que negun dels dits carnicés no gos fer neguna carn rafalina. E qui contra farà sàpie que perdrà la carn e pagarà .xx. sous de ban.

(al marge:) 54. Que lo carnicer no face porch ni truja massells

Item que negun carnicer no gos fer negun porch ni truga masell. E qui contra farà pagarà .ix. sous de ban e perdrà lo porch o la truga.

(al marge:) 55. Que lo carnicer haja donar als qui carn volran son dret

Item que tot carnicer hage a dar a tota persona que carn volrà lur dret. E qui contra farà sàpie que pagarà .x. sous de ban per quiscuna vegada e perdrà la pessada que atrobada li serà minva.

(al marge:) 56. Que lo carnicer no mete bestiar en troços sembrats que hi hage safrà o vinyes o arbres xiquets

Item que null carnicer ne altra perssona no gos metre bestiar gros ni menut en alou hon hage plantada de vinya o d'arbres, ho y hage safrà, en lo terme de Tàrrega o térmens vehinals e circumvehinals. E qui contra farà pagarà per quiscuna bístia menuda sis dinés. E per quiscuna grossa dotze diners.

(al marge:) 57. Que moliners per multura no prenguen diners

Item que negun senyor o portador de molí ne mulner no gos pendre de blat a molre dins ne altra cosa sinó tan solament la multura dreta. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban per quiscuna vegada.

(al marge:) 58. Que oques, gallines, porchs no entren en farregionals d'altre

Item que totes oques, porchs o gallines que seran atrobades en farriginals de algunes persones de la dita vila, pagarà lo senyor de aquells de qui seran .xii. diners de ban.

(al marge:) 59. Que moliners no tenguen al molí porchs, gallines, polls

Item que negun senyor de molí ni mulner no gos tenir negun porch al molí, truga, polls ne gallines. E qui contra farà sàpie que perdrà lo nodriment o porch, o truya, e pagarà .v. sous de ban.

(al marge:) 60. Que algú no bagoteje en les vinyes d'altre fins Sanct Miquel

Item que null hom ne nulla fembra ni infant ni infanta no gos batgotegar per vinyes d'altri tro a la festa de Sent Miquel en lo terme de Tàrrega ni en los tèrmens vehinals e amprius. E qui contra farà pagarà .xii. diners de ban per quiscuna vegada. //

(al marge:) Que algú de dia no porgue blat en lo carrer Major ni prop botigues en la plaça⁸

Item que null hom ne nulla fembra no gos porgar ni fer porgar del cantó del alberch qui fonch d'en Real, ara és d'en Pere Costa, tro al portal apellat d'en Pere Mulle tot carrer Major amunt negun blat. E qui contra farà pagarà .v. sous de ban exceptat en les places fora los cubertiços.

(al marge:) 61. Que algú no spigue en messa de altre fins lo blat ne sie levat

Item que null hom ni nulla fembra, infant o infanta, no gos spigar en troç d'altri fins tant lo blat ne sie levat sens voluntat d'aquell de qui serà lo camp. E qui contra farà pagarà per quiscuna vegada dos sous de ban.

(al marge:) 62.

Item manen que tot hom e tota fembra de qualque ley, edat o condició sie, que tingue tots altres stabliments e ordinacions que sien en la dita vila. E qui contra farà pagarà los bans que posats hi són.

(al marge:) 63. Bestiàs. Que algú no tengue en lo terme de Tàrrega e tèrmens vehins bestiars grossos o menuts. Sots pena de perdre lo bestiar

Item que nenguna persona stranya o privada, ni circumvehins, de qualsevol ley, stament o condició sien, no gos tenir ni fer tenir ni péxer ni fer péxer bestiars grossos o menuts dins lo terme de la dita vila ni en los tèrmens vehinals

ni amprius e circumvehins. E si contra farà, que lo bestiar sia perdut, guayat e partit per tres parts, la huna part al batlle de la dita vila, l'altra part als pahers e l'altra als mustaçaffs. E que en açò sia servada la concessió a la dita vila atorgada.⁹ E quart-se per Déus que ns do pau e pluga.¹⁰

(al marge:) 64. Verema, que algú no.n mete

Item que nenguna persona stranya ni privada de qualsevol ley, stament o condició sie, no gos metre ni fer metre amagadament ni manifesta venema nenguna en la dita vila ni son terme de loch o de terme que no sie de contribució sots pena de .x. sous e ban de .x. sous e perdre la venema.

(al marge:) Carns fresques no.n meten algú en Tàrrega

Item que nenguna persona stranya o privada de qualsevol ley, stament o condició sie, no gos metre ni fer metre ninguna natura de carns fresques axí de moltó, ovella, anyell, cabrit, bou o crestat dins la vila e terme de Tàrrega sots pena e ban de trenta sous e altres trenta sous de smena al comprador o compradós de la imposició dins sis dies .xxx. sous en aquesta manera: deu sous a l'acusador si n'i aurà, e x sous al comprador de la imposició, e los restants .x. sous agen a servir al quitament segons largament és contengut en los capítols de la concòrdia dels crehedós, entès emperò que los forastés qui conrehen dins lo terme de Tàrrega no sien compresos en lo present capítol.

Item que d'esta hora en avant no gos ni presumescha persona alguna, tocades que sien les dues hores de la nit, pasturar per dits tèrmens bestiar gros sots pena de .lx. sous. Fuerunt publicate preinserte ordinaciones per loca solita dicte ville de mandatus honorab. Mathei Segarra, locumtinente bajuli, et venerab. Jaufridi Ferrari, Mathie Ferrarii et Anthoni Duran, paciariorum anni presenti dicte ville, per Dalmacius Claramunt, preconem publicum dicte ville cum sua tuba in die dominicha prima aprilis anno a nativitate Domini MCCCCLviii.

(al marge:) Que algú no s'enporte fruyta de troços de altre

Item que tota persona stranya e privada qui de propietat de negú s'enportàs fruyt negú, ço és, ab cabàs, sistella, faldada de ..., caputxada, que pague sinch sous de ban e pagui de smena, la qual smena serà executada en contans (?).¹¹

b). Bans

1459, maig, 21

Diversos bans per prendre l'aigua per regar a qui la tenia de donador

AHCT, FM, *Llibre de bans*, 1459 (1 abril)-1460 (març), ff. 12v-13r

Johan Oriols

Item aquel dia matex [21 de maig] se clamà la muller d'en Bort[omeu] Nicolau de totom que li agés trencada l'aygua, que ela volie regar per la cíquia de la vila, la coal avie de donador. Trobam que n'avie regat en Johan Oriols, que no la avie de donador ii s.

Gotsens

Item sa muller d'en Bernat Gotsens, per aquell ban matex ii s.

Andreu Moragues

Item n'Andreu Moragues, per aquell ban matex ii s. //

La muller d'en Johan Martí

Item sa muller d'en Johan Martí, per aquell ban matex ii s.

Johan Escuder

Item en Johan Escuder per aquell ban matex; e com lo fem peyorar, dix que per son cap de Déu que no se se'n estarie per mostaçafs de merda ni per paés ni per negú; e que digés n'Odol als mostaçafs que.l besen en mig del cul, que per lo cap de Déu no se'n estarie per éls, que pus avie plogut ja ere pasat lo tems dels donadós v s.

Ramon Conesa

Item en Ramon Conesa, que regà l'ort d'en Prunera prop l'abeurador e no la avie de donador e tolle-la a.queus que la avien de donador. Anà-y Odol, dix al dit Conesa que.s tingúes per penyorat ii s.

Mossèn Johan Ferrer

Item mossèn Johan Farer (sic) per aquell ban matex ii s.

P. Guerau

Item sa muller d'en P. Guerau, del carer d'en Jofre Farer, per tant no volgué desfer la presa de la cíquia per on avie a regar la dita muller d'en Bor. Nicolau, e dix que per Déu no la'n levarie per mostaçafs ni per negú. Anà-y Odol, dix que se tingés per penyorada i s.

1459, juliol, 8

Si el jove paraire que té a casa el mestre de cant menja carn de la que compra el capellà sense imposició

AHCT, FM, *Llibre de bans*, 1459 (1 abril)-1460 (març), f. 6v

Lo mestre de cant

Item aquel dia [8 de juliol] nos requerí en Pere Florença comprador de la inposició de les

carns, hi en Ramon Florença, inpusiciador del vi, que.ns entrametésem un jove parayre que ych era vengut de Monblanch, lo coal menjave a casa del mestre de cant he com vivie ni qui li feye la mesió, car lo capellà comprave tots jorns una liura de carn sens imposició e no.n solie comprar sinó mija liura. Intorogam lo dit mossèn Pere Segara que.ns digés veritat e com vivie lo dit jove en casa sua, e dix que ere veritat que lo dit jove, e que menjave aquí, e que.ls avie promès que ell los ne gordarie de dan e que no volie que perdesen res ab ell. Interogam Antoni Farer, dix alò matex. Avingué's de la smena ab lo inpusiciador del vi.

1459, juliol, 9

Ban per collir albercocs.

AHCT, FM, *Llibre de bans*, 1459 (1 abril)-1460 (març), f. 25r

Pere Bordell

Item a .viii. del mes [de juliol] se clamà en Gili Fitor del fill d'en Pere Bordel per tant com li ere entrat en l'ort clos per collir los albrocochs, e trencaren-li una branca ii s.

Beringuer Casanoves

Item lo fill d'en Casanoves per aquell ban matex ii s.

En Panpalona

Item lo fill d'en Pampalona, per aquell ban matex; anà-y Miquel d'Ermengou e penyorà'ls ii s.

1459, juliol, 17

Ban per pasturar una mula en el blat d'altri.

AHCT, FM, *Llibre de bans*, 1459 (1 abril)-1460 (març), f. 22r

Bor. Nicolau

Aquel dia matex trobam e vem a ull una mula d'en Bor. Nicolau que pasturave en lo blat del Balester, en un troç d'en Johan Oriols, là on coren los rocins i s.

1459, juliol, 25

Ban per prendre figues i ametlles.

AHCT, FM, *Llibre de bans*, 1459 (1 abril)-1460 (març), f. 28r

Salomies, fill d'en Merdofay

Item aquel dia matex [25 de juliol] se clamà en Ginovés de tota presona que li agés collit figes al seu troç al camí del mas de Bondia, e trobam

que o avie fet lo fill d'en Merdofay, apelat Salomies, e lo fill d'en Baruch lo minor i s.

Lo fill d'en Baruch lo menor
Per aquell ban matex, lo fill d'en Baruch Almosino ii s.

Los damunt dits juheus
Item aquell dia matex, los damunt dits exien del troç d'en Beringer de Casanoves ab dues cisteles d'amelles; digem-los que lo ban pagarien ii s.

1459, agost, 17

Ban per tirar aigües pudents a la porta de la casa d'un jueu.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1459 (1 abril)-1460 (març)*, f. 47r

Gaspar Febrer
Item a .xvii. del dit mes [d'agost] trobam que de casa d'en Gaspar Febrer avien lançada mija portadora d'aygües pudens e avien-la lançada a la porta d'en Dulosal Jacop. E pudie tan fort que no y podie aturar negú. Anà-y Odol, dix que.s tingés per peyorat iii s.

1459, desembre, 27 i 31

Bans per prendre l'aigua, llençar aigües brutes i sobre deute de joc

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1459 (1 abril)-1460 (març)*, f. 81r

Jaume Puig, texidor
A .xxvii. de dehembre se clamà en Johan de Cirerols d'en Jaume Puig, lo texidor, per tant com li tolgué l'aygua ab la qual regave lo dit Cirerols una sua vinya a Cercavins. Anà-y en Barçaló e requerí'ns lo dit Cirerols fesem posar ban de v sous al dit Puig, que per culpa sua no s'ere scombrada la cíquia; e nosaltres fem posar ban de .v. sous al dit Puig que scombràs o fes scombrar la dita cíquia; e lo dit Puig respòs que no scombrarà la dita cíquia ni s'estarà de regar com lo cor lo y diguera.

Gaspar Febrer
A .xxxi. de dehembre trobam ab testimonis dignes de fe que de casa de Gaspar Febrer havien lançades aygües sutzes de nit al cantó de la botiga d'en Pere Bramon. Anà-y en Barçaló ii s.

Johan Puig, manyà
Aquell dia matex se clamà en Dalmau Claramunt, trompeta, d'en Johan Puig, manyà,

per tant com li havie guanyats nou dinés de tarrons, e lo dit manyà anà-se'n que no.ls volgué pagar. Anà-y en Barçaló e penyorà'l e posà-li ban de .v. sous que per tot aquell dia lo pagàs. Pach lo ban en Dalmau Claramunt, qui s'és clamat indegudament i s.

1460, gener, 3

Ban per caçar coloms amb filat

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1459 (1 abril)-1460 (març)*, f. 82r

Anthoni Amat
Digous, a .iii. de janer, trobam e vehem a ull que en la era d'en Anthoni Amat stave parat hun filat ab una granada per coloms, ab palla e vinaça, e moltes plomes de coloms, hon se mostrave que se n'i havien presos. E nosaltres portam-nos-en lo filat e anà en Barçaló al dit Amat que.s tingués per penyorat com hi ha crida e ban. Dix que sos néts lo y havien parat v s.

1460, febrer, 8

Ban per tallar plançons d'àlbers d'altri

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1459 (1 abril)-1460 (març)*, f. 87r

Bernat Sorribes
Aquell dia matex [8 de febrer] se clamà en Francesch Garcia d'en Bernat Sorribes per tant com son fill del dit Sorribes li tallà ab destraleta o ab coltell los plançons dels albes que té prop les Canals, del grux d'una lança e de hun dart. Demanà smena, any Odol e penyorà'l e dix al dit Sorribes que se avengués ab lo dit Francesquet, si no que y irien pròmens i s.

1460, març, 25

Ban per plegar caragols durant l'ofici festiu

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1459 (1 abril)-1460 (març)*, f. 92v

En Vilar, texidor, del carrer d'Urgellet
Aquell dia matex [25 de març, festa de Santa Maria de Març] trobam e vehem a ull que la muller e la filla d'en Vilar, texidor, que hic és vengut de Cardona, cercaven caragols per la era del blat de la era e farraginal de Senta Clara. Havie plogut en la nit, here lo dit dia de Senta Maria, mentre lo ofici divinal se feye en la sglésia major. Diguem-li que lo ban pagarie i s.

1480, desembre 26

Ban per abandonar la mula morta a la vila nova.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre)- 1481 (17 abril)*, f. 2r

En Febrer

Item dimarts, a .xxvi. de deembre, fom requets per molts del vehinat de la vila nova posàsem ban a.n Gaspar Febrer levàs huna sua mula morta, la qual qahia en vila nova; fonch-li posat ban de sinch sous de continent la'n levàs huy tot lo dia e no féu res. Lo dimecres fem-li posar ban de deu sous la'n levàs, e levà-la lo dit dimecres

iii s.

1481, gener, 29

Ban per tirar aigua per la finestra.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre)- 1481 (17 abril)*, f. 10v

Bertomeu Vidal

Item diluns, a .xxviii. de giner, en la nit, lançaren aygua per la finestra d'en Bertimeu Xirimia, àlies Vidal, e donaren-ne al qab a.n Pere Berga, lo qual de continent vench a la qasa del mostaçaf per e se'n clamà. Anam l'endemà per penre de jurament e atorgaven com de sa qasa ho avien fet

s. vi [d.]

1481, febrer, 5

Ban per robar gallines d'un corral, després anul.lat.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre)- 1481 (17 abril)*, f. 13r

Marades

Item diluns, a .v. de febrer, fom requets per la mare d'en Bernat Lurenç prenguèsem de gurament los qui ela nos reperia, entre los quals fonch pres de jurament Marades, parent d'en Johan Esquder, si él era entrat en lo qoral de la sobredita per penre galines, e dix per lo gurament que à fet que él hi entrà en la nit per penre galines, mes que no.n à pres gens. Fonch liurat per tant com és pràtica que.s maten galines al vespre per los mercats.

1481, febrer, 19

Ban per deute de joc, després anul.lat

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre)- 1481 (17 abril)*, f. 15v

En Mensa

Item lo dia matex [19 de febrer] se clamà en Solzina d'en Mensa per tant com dix de festes de Nadal jugà tarons e que él los avia desliurats ab voluntat sua a qui goyats los li avia, e que no.l vol pagar. Requerí lo fesem pagar; entimà'l-li en Rovira e posà-li ban de sinch sous dins espay de tres dies l'agés pagat, e no.n féu res. Divenres, a nou de març, li fonch posat ban de deu sous dins espay de tres dies l'avés pagat. Dix que no u podien fer dits mostaçaffs e per ço és liurat.

1481, febrer, 24

Ban per robar magranes i cebes.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre)- 1481 (17 abril)*, f. 17r

Priyonosa

Item lo dia matex [24 febrer] se clamà en Johan Esquder, bracer, d'en Priyonosa, nèt d'en Espayol, per tant com dix per qasa de son uncle Espayol li era entrat en sa qasa, e él dix lo y encontrà que prenia de les mangranes que tenia en la algorfa, e dix li avia levades cebes que en la dita algorfa eren. De què demana esmena de tot. Entimà'l-li en Rovira. viiii s.v s.

1481, març, 6

Bans per llençar una guineu morta al mig de la plaça, i per deute de joc de pilota.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre)- 1481 (17 abril)*, f. 21v

N'Agramunt

Item lo dia matex [6 de març] fom requets per un paer cerqàsem qui avia lançada una gineu esqorzada en la plaça, e que.ls fésem pagar lo ban e la fésem levar. Trobam com de qasa d'en Agramunt la y avien lançada. Anà-y en Fitor. Dix sa mulyer del dit n'Agramunt que los miyons ho havien fet.

i s.

Pere Cervera

Item lo dia matex se clamà Johan de Soldevila, àlies Breçols, d'en Pere Cervera per tant com li avia goyat a pilota, e que no.l volia pagar; après pagà'l, hon compensàrem. Anà-y en Rovira

is.

1481, març, 19

Ban per deute de joc a rutlla.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre)- 1481 (17 abril)*, f. 25v

Loys Diot
Item lo dia matex [19 de març] se clamà n'Antoni Sala, sastre, d'en Loys Guiot per tant com dix li avia goyat a rula, e que no l'avía volgut pagar. Requerí lo féssem pagar. Anà-y en Rovira e posà-li ban de sinch sous la hora matexa que dins espay de tres dies l'agés pagat ho pos justes raons com no y sia hobligat i s.

1481, març, 27

De joc de naips.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1480 (10 desembre) - 1481 (17 d'abril)*, f. 28v

Johan Vila
Item lo dia matex [27 de març] se clamà en Pere Mut d'en Johan Vila per tant com dix jugaven tres a nayps e lo dit Vila féu-los pagar un diner de loger als nayps, e com lo dit Vila ach aqabats los dinés, lexà-se'n e levà'ls los nayps. Digem-lo-y i s.

1481, novembre, 20

Ban per no haver respectat la prohibició de caçar amb furó i haver volgut enganyar els mostassafs.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1481 (1 setembre-13 desembre)*, f. 40r i v

Miquel Artús.
Dimats, a .xx. de noembre, anàvem defora per lo camí de Ofegat e anant passant per nostre camí vam veure venir tot camí en Miquel Artús e Gabriel Guixós. E quant éls nos veren isqueren-se del camí per apartar-se de nosaltres. E nosaltres, vent açò, tiram la via d'éls. E quant foren en huna coberta que no.ls podíem veure, amagaren ço que portaven. E après que foren fora de la dita coberta, cridam-los e diguem-los què portaven. E éls digueren que no res; e axí desbrigaren-se mostrant que no portaven res. E nosaltres tornam alà on pensàvem que éls avien amagat ço que portaven, e axí trobam hun conil que havien amagat. E axí cridam-los e diguem-los aquel conil éls si lo avien amagat; e digueren que hoc. He on lo avien mort, e digué que a la coma de Senta Maria, terme de Ofegat. E diguem-li on ere lo furó, e digué que no tenien furó; e axí diguem-li ab quiny furó lo avien mort, e dix que ab un furó d'en Prinyenosa del Telyadel, que ja lo li avien tornat, e qu.y anàssem tost, que ara lo trobararem en sa casa. E axí éls tiraren sa via e nosaltres la nostra, però no perdem de vista lo loc hon pensàvem que starie lo furó, e axí, a cap de hun poc tornam e cercam tant fins que trobam dit furó e axí nos en portam. Anà-y en Rovira v s. //

Gabriel Guixós.
Per aquel ban matex en Gabriel Guixós, al qual mostram dit furó si ere aquel lo furó ab què avien caçat, e dix que hoc, emperò que no ere seu, ans ere de hun seu cunyat del Pla, e axí jurà que lo que avie dit ere veritat. Anà-y en Rovira v s.

1484, octubre, 29

Ban per haver intentat adobar vi agre i vendre'l sense permís.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1484 (9 agost - 17 desembre)*, f. 28r

Na Raxachs.
Item lo dia matex [29 d'octubre] se clamà en Beltals, enposiciador del vi, de na Raxachs, vídua, per tant com dix en dies pasats avia venut vincuyt e que à.n ja comtat ab él e li dix que no.n volia venre pus e après la dita na Raxachs, perquè lo dit vi era agre ho de mala sabor, pasà'l per brisa e après tornà'n venre, dix, sens denunciar; digen-ho a na Raxachs, dix que no.n avia venut sinó dotze ho tretze dins. (diners) v s.

1484, novembre, 25

Ban per vendre candeles falsificades.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1484 (9 agost-17 desembre)*, f. 33r

N'Amelló, de Verdú.
Item digous, a .xxv. de noembre, trobam en la plaça huna dona de Verdú, la qual se deye mulyer d'en Amelló, tenia huna cistela plena de candeles de sèu hon eren enfre totes quinze liures. Levam-les-li e prenguem de jurament en Johan Val, de aquesta vila, indiqaria a bé e lealment les dites qandeles si eren falsifiqades ho no. Per lo senblant prengem de jurament n'Ortigues de Cervera per tant com los dos desús dits eren qandelés, ho sabien fer de les dites qandeles. Judiçaren com les dites candeles eren falsifiqades ensengen-ne dues dins la paeria, present los paés e d'altres gens; e cremaren huna estona e après apagaren-se per si matexes la huna he abdues. Aturam-nos les qandeles e composà's per lo ban sinch sous. Féu-ne dita en Junqués per lo dit n'Amelló, per lo ban v s.

1490, abril, 22

Crida que facin belles les carreres per la festa de Sant Jordi, i bans posats als qui no l'han obeïda.

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1489 (maig)- 1490*, ff. 68v-69r

Crida que totom agés a ffer belles les careres disapte, a .xxii. de abril, que ere la ffestivitat de Sent Jordi.

Primo l'enffront de Maçana, lo qual de ... per tan quom lo trobam brut e no n'avien agranat; anà-y en Rovira s. vi [d.]
Item per aquel ban matex l'enffront de la botiga d'en Johan Pallau s. vi [d.]

Item per aquel ban matex na Diaga, que no avie ffet bel; anà-y en Rovira s. vi [d.]

Item per aquel ban matex mossèn balle en Johan Ponces; anà-y en Rovira s. vi [d.]

Gaspar Piquó
Item per aquell ban matex na Garona; anà-y en Rovira, pach lo ban en Piquó s. vi [d.]

Item per aquell ban matex Rouen Nicim o en Damià Prunera; anà-y en Rovira s. vi [d.]

Item per aquell ban matex en Macià Spígoll; anà-y en Rovira s. vi [d.]

Item per aquell ban matex lo plater en Johan Puig; anà-y en Rovira. (ratllat)

És damnat perquè no y és tengut sinó a festes anyals. s. vi [d.] //

Item per aquell ban matex mossèn Grabiell Piquó; anà-y en Rovira s. vi [d.]

1490, abril, 23

Requesta que siguin tretes les abelles d'un tros perquè el veí no pot treballar al seu

AHCT, FM, *Llibre de bans, 1489 (maig)- 1490*, f. 69r

Item diumenge, a .xxiii. de abril, nos requerí lo ffil d'en Antoni Ffarer, quòndam, d'en Ponç del mur de Fframenós, que li fféssem levar les abelles que té a Vallmajor, e açò per tant quom no pot laurar ni cavar. E requerí'ns li possàsem ban e que ell i canàs, e axí li ffou dat temps que dins spay de huyt jorns les ne tragrés o posàs justes rahons perquè ffer no u dege; anà-y en Rovira per dir-lo-y.

Notes

¹ Al marge, en la mateixa lletra de l'afegit al títol: "Fonch treta la present crida per mi, Pere Baltezar Rabassa, notari de la peyria, per lo fet de la Corbella, en lo any 1588, als .v. de gener.

² Aquesta ordinació es troba ratllada (és a dir, que posteriorment es va anul.lar).

³ Text de difícil lectura, amb la tinta bastant esborrada.

⁴ Aquesta ordinació es troba ratllada.

⁵ Ordinació també ratllada.

⁶ No hi ha acord entre la notació al marge i el text de l'ordinació. Tampoc no es troba numerada.

⁷ Afegit: ab la bocha.

⁸ Hi ha una petita ratlla inclinada que indica ratllat o vacat.

⁹ Afegit: per lo reys de immortal memòria.

¹⁰ Afegida en l'espai intermedi, i en lletra posterior, hi ha una altra ordinació: "Item més que negú de aquesta horsanas (?) no gos portar ne dexar anar bísties a soltes sens que porten boç o badal çots pena de .i. sou."

¹¹ Força il.llegible, aquesta última ordinació afegida. Segueixen ara les anotacions de cada any en què han estat llegides aquestes ordinacions i establiments; ocupen els folis 37v-40v, i són en les dates ja precisades abans, en el text de l'estudi.